REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 1. novembar 2021.godine
Ref. br.:AGJ 1881/21

PRESUDA

u

slučaju br. KI01/21

Podnositeljka

Ajshe Aliu

Ocena ustavnosti
presude Vrhovnog suda Kosova, ARJ-UZVP. br. 37/2020,
od 11. juna 2020. godine

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija i
Nexhmi Rexhepi, sudija

Podnositeljka zahteva

1. Zahtev je podnela Ajshe Aliu, koju zastupaju Artan Qerkini i Florin Vërtopi, advokati u Prištini (u daljem tekstu: podnositeljka zahteva).

Osporena odluka

2. Podnositeljka zahteva osporava presudu [ARJ-UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Vrhovni sud) od 11. juna 2020. godine u vezi sa presudom [AA. br. 178/2019] Apelacionog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Apelacioni sud) od 15. maja 2020. godine i presudom [A. br. 651/16] Osnovnog suda u Prištini, Odeljenje za upravne sporove (u daljem tekstu: Osnovni sud) od 25. januara 2019. godine.

3. Podnositeljka zahteva je osporenu presudu Vrhovnog suda primila 18. novembra 2020. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar je ocena ustavnosti osporene presude, kojom su podnositeljki zahteva navodno povređena osnovna prava i slobode zagarantovana članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP) i članom 10. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: UDLJP); članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) EKLJP; kao i članom 7. [bez naslova] Konvencije o pravima deteta.

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavovima 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. (Procesuiranje podnesaka) i 47. (Individualni zahtevi) Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo br. 03/L-121 (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 32. (Podnošenje podnesaka i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).

Postupak pred Ustavnim sudom

6. Dana 5. januara 2021. godine, Ustavni sud Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud) je primio zahtev podnositeljke zahteva.

7. Dana 18. januara 2021. godine, predsednica Suda je imenovala sudiju Gresu Caka-Nimani za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Selvete Gërxhaliu-Krasniqi (predsedavajuća), Bajram Ljatifi i Radomir Laban.

8. Dana 2. februara 2021. godine, Sud je obavestio pravne zastupnike podnositeljke zahteva o registraciji zahteva i tražio od istih da dostave važeće punomoćje za zastupanje pred Ustavnim sudom.

9. Dana 16. februara 2021. godine, Sud je primio traženo punomoćje za zastupanje.

10. Dana 18. februara 2021. godine, Sud je poslao Vrhovnom sudu kopiju zahteva, i istog dana tražio od Osnovnog suda da dostavi povratnicu koja dokazuje kada je podnositeljka zahteva primila osporenu presudu Vrhovnog suda.

11. Dana 19. februara 2021. godine, Osnovni sud je dostavio Sudu kompletan spis predmeta.

12. Dana 4. marta 2021. godine, Sud je vratio spis predmeta Osnovnom sudu.

13. Dana 17. maja 2021. godine, na osnovu stava 5. člana 114. [Sastav i mandat Ustavnog suda] Ustava i pravila 12. (Izbor predsednika i zamenika predsednika) Poslovnika, sudija Gresa Caka-Nimani je izabrana za predsednicu Ustavnog suda. Na osnovu stava (4) pravila 12. Poslovnika i odluke Suda KK-SP 71-2/21 od 17. maja 2021. godine, utvrđeno je da će sudija Gresa Caka-Nimani, dužnost predsednice Suda preuzeti po isteku mandata trenutne predsednice Suda, Arte Rama-Hajrizi, dana 26. juna 2021. godine.

14. Dana 25. maja 2021. godine, na osnovu tačke 1.1 stava 1. člana 9. (Prevremeni istek mandata) Zakona i pravila 7. (Ostavka na dužnost sudije) Poslovnika, sudija Bekim Sejdiu je podneo svoju ostavku na mesto sudije pri Ustavnom sudu.

15. Dana 31. maja 2021. godine, predsednica Suda, Arta Rama-Hajrizi je odlukom KK160/21, utvrdila da se sudija Gresa Caka-Nimani imenuje za predsedavajuću u većima za razmatranje u slučajevima u kojima je imenovana za člana veća, uključujući i aktuelni slučaj.

16. Dana 1. juna 2021. godine, predsednica Suda, Arta Rama–Hajrizi je odukom br. KI01/21, imenovala sudiju Radomira Labana za sudiju izvestioca umesto sudije Grese Caka-Nimani.

17. Dana 8. juna 2021. godine, predsednica Suda, Arta Rama-Hajrizi, donela je odluku br. K.SH.KI 01/21 o imenovanju sudije Grese Caka-Nimani za člana u Veću za razmatranje umesto sudije Radomira Labana.

18. Dana 26. juna 2021. godine, na osnovu stava 4. pravila 12. Poslovnika i odluke Suda KK-SP 71-2/21 od 17. maja 2021. godine, sudija Gresa Caka-Nimani je preuzela dužnost predsednice Suda, a na osnovu tačke 1.1 stava 1. člana 8. (Istek mandata sudije) Zakona, predsednici Suda Arti Rama-Hajrizi je prestao mandat predsednice i sudije Ustavnog suda.

19. Dana 7. oktobra 2021. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno iznelo preporuku Sudu o prihvatljivosti zahteva. Istog dana, Sud je jednoglasno odlučio da je zahtev podnositeljke zahteva prihvatljiv i da je presuda [ARJ-UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine: (i) u saglasnosti sa članom 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP, i (ii) u saglasnosti sa članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP.

Pregled činjenica

20. Dana 1. marta 2016. godine, podnositeljka zahteva je Centru za socijalni rad pri Direkciji za zdravstvo i socijalnu zaštitu opštine Priština (u daljem tekstu: Centar za socijalni rad) podnela zahtev (naslovljen: "Zahtev za obaveštavanje punoletnog deteta o njegovoj biološkoj majci") kojim je tražila da se njeno punoletno biološko dete koje je dala na usvajanje 1989. godine, obavesti o (i) postojanju njegove biološke majke, i (ii) njenom interesovanju da se upozna sa njim.

21. Podnositeljka zahteva je svojim zahtevom izričito tražila sledeće: *"[...], od vas zahtevamo da vi kao nadležni organ kod kojeg se mora uputiti ova stvar, preduzmete potrebne korake da obavestite punoletno dete poznato po imenu [X.X.], sa postojanjem njegove biološke majke i obavestite ga u vezi sa interesovanjem ove poslednje da se upozna sa njim".*
"1. Prema tome, uzimajući u obzir sve gore navedene argumente i činjenice, od vas zahtevamo da nakon razmatranja istih, obavestite o izvršenom usvojenju dotične punoletne osobe sa gore navedenim podacima u ovom podnesku, u vezi sa zakonskim pravima koja mu pripadaju, bilo po našem ili međunarodnom zakonodavstvu, kako bi mogao da odluči da li želi da iskoristi svoje pravo da kontaktira biološku majku.
[...]".

22. Podnositeljka zahteva je svoj zahtev zasnovala na članu 194. [Načelo] stavu 2. Zakona Kosova o porodici br. 2004/32 (u daljem tekstu: Zakon o porodici), članu 8. EKLJP-a i članu 22. [Pristup i otkrivanje informacija] Evropske konvencije o usvajanju dece Saveta Evrope, revidirane i usvojene 27. novembra 2008. godine (u daljem tekstu: Konvencija o usvajanju).

23. Dana 7. marta 2016. godine, Centar za socijalni rad je dopisom [br. protokola: 05/55-128] odgovorio sledeće na zahtev podnositeljke zahteva od 1. marta 2016. godine: *"Na osnovu zakona na snazi, Organ starateljstva pri CSR-u [Centru za socijalni rad] nema nikakve zakonske podrške i nijednu zakonsku obavezu da informiše usvojeno dete o biološkoj porodici, u bilo kojoj okolnosti, jer ovo pravo je rezervisano isključivo za napušteno dete, bez obzira da li se znaju ili ne biološki roditelji, dok biološko dete ne podnese pismeni zahtev za upoznavanje biološkog/ih roditelja. Dok u ovom konkretnom slučaju zahtev podnet od biološke majke koja u skladu sa gore navedenim odredbama [član 194. Zakona Kosova o porodici i član 17. [Posle zasnivanja usvojenja] stav 3. i član 18. [Ostale odredbe] stav 2. Administrativnog uputstva (MRSZ) br. 09/2014 za uređivanje postupaka za usvajanje dece bez roditeljskog staranja] onemogućuje organu starateljstva – CSR-u, davanje informacija u vezi sa detetom. Isključivo pravo na traženje biološkog/ih roditelja je detetovo".*

24. Dana 11. marta 2016. godine, podnositeljka je podnela Centru za socijalni rad zahtev za preispitivanje odgovora Centra za socijalni rad od 7. marta 2016. godine. Podnositeljka zahteva je u svom zahtevu za preispitivanje gore navedenog odgovora

precizirala da *"njen zahtev nije bilo [njeno] informisanje o podacima i okolnostima usvajanja, nego je bio zahtev i obaveza da [Centar za socijalni rad] obavesti punoletno dete o njegovom usvajanju"*.

25. Dana 17. marta 2016. godine, Centar za socijalni rad je svojim dopisom [05/55-141] uputio zahtev podnositeljke zahteva Odeljenju za socijalne i porodične politike pri Ministarstvu rada i socijalne zaštite [u daljem tekstu: Odeljenje MRSZ-a].

26. Dana 25. marta 2016. godine, Komisija za razmatranje i rešavanje žalbi u drugom stepenu u okviru Odeljenja MRSZ-a (u daljem tekstu: Komisija za žalbe MRSZ-a) je rešenjem [DPSF br. 521] odbila, kao neosnovan, zahtev podnositeljke zahteva za preispitivanje odgovora Centra za socijalni rad od 11. marta 2016. godine. Komisija za žalbe je u svom rešenju, pozivajući se na stav 1. člana 194. Zakona o porodici, stav 3. člana 17. i stav 1. člana 18. Administrativnog uputstva (MRSZ) br. 09/2014 za uređivanje postupaka za usvajanje dece bez roditeljskog staranja (u daljem tekstu: Administrativno uputstvo MRSZ-a), zaključila da *"[Centar za socijalni rad] nema nikakve zakonske podrške i zakonsku obavezu da informiše usvojeno dete o biološkoj porodici dok usvojeno dete ne podnosi pismeni zahtev za priznavanje bioloških roditelja. Isključivo pravo za pretragu biološkog/bioloških roditelja je detetovo"*.

27. Dana 29. aprila 2016. godine, podnositeljka zahteva je podnela Osnovnom sudu tužbu za upravni spor, kojom je tražila: (i) da se njena tužba usvoji; (ii) da se ukine rešenje Komisije za žalbe MRSZ-a od 25. marta 2016. godine, i (iii) da se obaveže Odeljenje MRSZ-a da obavesti dete o njegovim pravima koja proističu iz člana 194. stav 2. Zakona o porodici i člana 18. stav 1. Administrativnog uputstva MRSZ-a.

28. Dana 7. maja 2018. godine, državni pravobranilac pri Ministarstvu pravde je u svojstvu zastupnika Odeljenja MRSZ-a, kao tužene strane u postupku, podneo odgovor na tužbu podnositeljke zahteva, kojim je tražio da se tužba podnositeljke zahteva odbaci kao neosnovana. Obrazloženje odgovora na tužbu zasnovano je na važećim zakonskim odredbama, na osnovu kojih je MRSZ, u svojstvu tuženog, naveo: (i) da se podaci o usvojenju ne mogu otkrivati bez saglasnosti usvojitelja i deteta, osim ako to ne zahtevaju okolnosti javnog interesa; (ii) da isključivo pravo na informacije pripada usvojenom detetu; i (iii) da je Centar za socijalni rad dužan da čuva poverljivost i privatnost deteta tokom čitavog procesa usvojenja i nakon usvojenja i da ni pod kojim okolnostima ne sme da dostavlja dokumentaciju ili informacije iz dosijea deteta, osim nadležnim službenim licima u CSR-u, DSPP-u i sudu.

29. Dana 25. januara 2019. godine, Osnovni sud je presudom [A. br. 651/16] odbio, kao neosnovanu, tužbu podnositeljke zahteva.

30. Osnovni sud se u svojoj presudi prvo pozvao na član 194. Zakona o porodici, stav 3. člana 17. i stavove 1. i 2. člana 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a, član 8. EKLJP, član 7. Konvencije o pravima deteta i član 22. Evropske konvencije o

usvajanju dece. Na osnovu gore navedenih odredbi i izvedenih dokaza, Osnovni sud je utvrdio da *"[...] podaci usvojenika treba da se čuvaju tokom celog i nakon postupka usvojenja i CSR [Centar za socijalni rad] je bio obavezan da iste otkrije samo u slučaju predviđenom zakonom, i u slučaju da je aplikant/podnosilac zahteva sam punoletni usvojenik, a što znači da pravo na pristup u njih, koje nije mogao niko da mu osporava, je punoletni usvojenik"*.

31. Sledom navedenog, Osnovni sud je zaključio da je Komisija za žalbe MRSZ-a, na osnovu potpuno i pravilno utvrđenog činjeničnog stanja, pravilno primenila odredbe procesnog i materijalnog prava.

32. Dana 6. februara 2019. godine, podnositeljka zahteva je protiv gore navedene presude Osnovnog suda izjavila žalbu Apelacionom sudu zbog: (i) pogrešne primene materijalnog prava i (ii) bitnih povreda odredaba Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu: ZPP). Podnositeljka žalbe je u svojoj žalbi, u smislu navoda o bitnim povredama odredaba ZPP-a, između ostalog, precizirala (i) da nikada nije tražila da joj se omogući pristup dokumentaciji o usvojenju njenog biološkog deteta jer je bila svesna da bi u tom pravcu naišla na zakonske prepreke utvrđene u članu 194. Zakona o porodici, već da je tražila *"da se njeno biološko dete obavesti o okolnostima usvajanja, kako bi ono, ukoliko želi, imalo mogućnost, kako je predviđeno članom 194. Zakona o porodici, da bude upoznato sa činjenicom ko je njegova biološka majka"*; (ii) da Osnovni sud nije pružio obrazloženje o tome zašto je Centru za socijalni rad zabranjeno da obavesti njeno dete *"da je ono usvojeno u usvojiteljskoj porodici"*; (iii) ponavlja činjenicu da je *"krvno srodstvo [...] bračna prepreka, dok potencijalno biološko dete tužilje, sada već usvojeno, može se oženiti sa biološkom decom tužilje, koja su rođena u postojećem braku"*; (iv) da Osnovni sud nije obrazložio zašto u njenom slučaju nije primenljiv član 7. Konvencije o pravima deteta; i (v) da osporena presuda ne ispunjava standarde obrazložene sudske odluke, kako je zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP.

33. Dana 15. maja 2020. godine, Apelacioni sud je presudom [AA. br. 178/2019] odbio, kao neosnovanu, žalbu podnositeljke zahteva.

34. U kontekstu poslednje navedenog, Apelacioni sud je utvrdio: (i) da ne postoji zakonski osnov i zakonska obaveza da Centar za socijalni rad obavesti usvojeno dete koje je sada punoletno o njegovoj biološkoj majci pošto ono nije podnelo zahtev za upoznavanje sa biološkim roditeljima; i (ii) da "[...] *podaci o usvajanju i njegove okolnosti ne treba da se otkriju ili da se istražuju bez saglasnosti usvojitelja ili deteta osim ako ovo ne zahtevaju posebni razlozi u javnom interesu. U konkretnom slučaju nemamo posebnih okolnosti javnog interesa i* [...] *takav zahtev je prihvatljiv samo od usvojenika ali ne i od njegovih bioloških roditelja"*. Apelacioni sud je povodom navoda podnositeljke zahteva o pogrešnom tumačenju člana 194. Zakona o porodici, naglasio sadržaj stava 2 istog člana, obrazlažući da prema ovoj odredbi pravo na podnošenje zahteva za upoznavanje sa biološkim roditeljima ima samo punoletni usvojenik. Shodno tome, Apelacioni sud je

zaključio da je Osnovni sud na osnovu potpuno i pravilno utvrđenog činjeničnog stanja, pravilno primenio odredbe procesnog i materijalnog prava.

35. Neodređenog datuma, podnositeljka zahteva je podnela Vrhovnom sudu zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke, odnosno presude [AA. br. 178/2019] Apelacionog suda od 15. maja 2020. godine, zbog: (i) pogrešne primene materijalnog prava i (ii) bitnih povreda odredaba ZPP-a, sa zahtevom (i) da se njena tužba usvoji kao osnovana; (ii) da se ukine rešenje Komisije za žalbe MRSZ-a od 25. marta 2016. godine; i (iii) da se obavežu Odeljenje MRSZ-a i Centar za socijalni rad da informišu dete o njegovim pravima koja proističu iz člana 194. stav 2. Zakona o porodici i člana 18. stav 1. Administrativnog uputstva MRSZ-a.

36. Prvo, povodom njenog navoda o pogrešnoj primeni materijalnog prava, podnositeljka zahteva, pozivajući se na stav 1. člana 194. Zakona o porodici, naglašava da je *"obaveza organa starateljstva da pored saveta, obavesti i uputi roditelje usvojitelje kao i decu te starosne dobi, čim dete navrši 18 godina, da ono stiče zakonsko pravo da vidi podatke o usvojenju, uključujući i lične podatke bioloških roditelja"*. Prema njenim navodima, *"zatim je isključivo pravo usvojenog da li želi da upozna i kontaktira svoje biološke roditelje"*.

37. Drugo, podnositeljka zahteva se u svom zahtevu pozvala i na stav 5. člana 22. Evropske konvencije o usvajanju dece, stav 1. člana 7. Konvencije o pravima deteta i član 8. EKLJP. U vezi sa poslednje navedenim, podnositeljka zahteva nije pružila odgovarajuće obrazloženje o tome kako njen specifičan zahtev potkrepljuju odredbe člana 22. Evropske konvencije o usvajanju dece i stava 1. člana 7. Konvencije o pravima deteta, ali se u vezi sa članom 8. EKLJP-a, pozvala na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), odnosno na predmete *Odièvre protiv Francuske* (presuda od 13. februara 2003. godine); *Gaskin protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 7. jula 1989. godine]; *Mikulić protiv Hrvatske* (presuda od 7. februara 2002. godine); *Jäägi protiv Švajcarske* (presuda od 13. jula 2006. godine) *i Phinikaridou protiv Kipra* (presuda od 20. decembra 2007. godine). U vezi sa ovim poslednjim, podnositeljka zahteva je navela: *"U svim slučajevima Suda [ESLJP-a], pravo deteta i pravo priznanja porekla u jednom ili drugom obliku prevladava nad interesima trećih strana i kada su one prethodno potpisale klauzule poverljivosti. Ovo podrazumeva da samo interpretacija ovih slučajeva sa situacijom o kojoj je reč, uz činjenicu da jedine stranke koje se suprotstavljaju davanju informacije svog punoletnog deteta u ovom slučaju su usvojioci, možemo doći do zaključka da: usvojioci nemaju pravo da liše svoje usvojeno dete od stavljanja do znanja o pravima koja pripadaju detetu na osnovu člana 194. Zakona Kosova o porodici ili prema članu 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima"*.

38. Treće, podnositeljka zahteva je navela da je presuda Apelacionog suda zahvaćena nedostatkom obrazloženja sudske odluke. U tom kontekstu, podnositeljka zahteva je navela da je Apelacioni sud u potpunosti uvažio stanovišta Osnovnog suda, ali nije odgovorio na njene žalbene navode iznete pred tim sudom.

39. Na kraju, podnositeljka zahteva je naglasila da nije tražila da ona lično ima pristup dokumentaciji o usvojenju svog biološkog deteta, već da je tražila da se njeno biološko dete obavesti o činjenici njegovog usvojenja, kako bi ono imalo pravo da odluči o tome da li želi da upozna svoju biološku majku.

40. Dana 11. juna 2020. godine, Vrhovni sud je presudom [ARJ-UZVP. br. 37/2020] odbio, kao neosnovan, zahtev podnositeljke zahteva za vanredno preispitivanje sudske odluke.

41. Vrhovni sud je stavio naglasak (i) na stavove 1. i 2. člana 194. Zakona o porodici; i (ii) stavove 1. i 2. člana 17. i stavove 1. i 2. člana 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a, obrazlažući da je Centar za socijalni rad dužan da čuva poverljivost i privatnost deteta tokom čitavog procesa usvojenja, ali i nakon njega.

42. Na osnovu napred navedenog, Vrhovni sud je gore navedene odredbe protumačio na sledeći način: (i) da se na osnovu člana 194. stavovi 1. i 2. Zakona o porodici, činjenice koje bi mogle da otkriju postojanje i okolnosti usvojenja deteta ne smeju otkrivati niti istraživati bez saglasnosti usvojitelja i deteta, osim ako se to ne zahteva iz posebnih razloga i u javnom interesu. Nakon navršavanja punoletstva, usvojenik stiče pravo pristupa svim informacijama koje se odnose na njegovo usvojenje i na njegov zahtev mu se mogu pružiti lični podaci o njegovim biološkim roditeljima; (ii) da je na osnovu člana 17. stavova 1. i 2. Administrativnog uputstva MRSZ-a, nadležni CSR dužan da čuva poverljivost i privatnost deteta tokom čitavog procesa usvojenja, i ni pod kojim okolnostima ne treba da pruža dokumentaciju iz dosijea deteta, sa izuzetkom nadležnih službenih lica iz CSR, DSPP (MRSZ) i suda; (iii) da su na osnovu člana 18. stava 1. Administrativnog uputstva MRSZ-a, za zaštitu podataka i privatnosti informacija prikupljenih tokom procesa usvojenja, odgovorni su osnovni sud u kojem je zasnovano usvojenje i organ starateljstva nadležan za zaštitu deteta. Takođe, u stavu 2. istog člana je utvrđeno da nakon punoletstva usvojenik ima pravo na sve informacije koje se odnose na njegovo usvojenje i na njegov zahtev mu se moraju dati lične informacije o njegovim biološkim roditeljima.

43. U kontekstu napred navedenog, Vrhovni sud je ocenio da *" [...] biološka majka usvojenog deteta nema zakonsku osnovu da obavesti usvojeno dete o njegovoj biološkoj majci sve dok usvojeno dete ne podnosi pismeni zahtev da bi upoznao njegove biološke roditelje"* i obrazložio da ovo pravo pripada samo usvojenom detetu.

44. U nastavku, Vrhovni sud je takođe utvrdio: (i) da se podaci i okolnosti usvojenja ne smeju otkrivati ili istraživati bez saglasnosti usvojitelja i deteta; i (ii) da u konkretnom slučaju ne postoji *"interes javne koristi i takav zahtev se prihvata samo ako se podnosi od samog usvojenika a ne od njegovih bioloških roditelja"*.

45. Konačno, Vrhovni sud je osvrćući se i na navod podnositeljke zahteva o nedostatku obrazložene sudske odluke, utvrdio da je obrazloženje koje je navedeno u presudi

Apelacionog suda jasno i razumljivo, odnosno da ista sadrži dovoljno obrazloženje u vezi sa odlučnim činjenicama, koje prihvata i taj sud, i zaključio da je materijalno pravo pravilno primenjeno i da zakon nije povređen na štetu podnositeljke zahteva.

Navodi podnositeljke zahteva

46. Podnositeljka zahteva navodi da je presuda [ARJ-UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine, doneta uz povredu njenih osnovnih prava i sloboda zagarantovanih članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a i članom 10. [bez naslova] UDLJP; članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) EKLJP-a, kao i članom 7. Konvencije o pravima deteta.

47. Podnositeljka zahteva se prvo poziva na pitanje direktne primene međunarodnih sporazuma i instrumenata koji su direktno primenljivi u Republici Kosovo na osnovu člana 22. Ustava, odnosno UDLJP, EKLJP i Konvencije o pravima deteta.

48. Nakon toga, podnositeljka se u svom zahtevu poziva i na stav 2. člana 194. Zakona o porodici i članove 1. i 12. Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama.

49. U vezi sa stavom 2. člana 194. Zakona o porodici, podnositeljka zahteva se poziva na "Komentar Zakona o porodici" [autori: *Haxhi Gashi, Abdullah Aliu i Adem Vokshi*, objavljen 2012. godine, strana 144. Komentar u vezi sa stavom 2. člana 194. sadrži sledeće: *"Stavom 2. je predviđena mogućnost da samo usvojeno dete nakon sticanja punoletstva ima pravo na uvid, odnosno na otkrivanje podataka o usvojenju. Ono se može upoznati sa celokupnim postupkom usvojenja, dokumentima ili podacima koji se odnose na njega ili usvojiteljsku porodicu, ali i sa drugim podacima koji se odnose na druge učesnike u postupku usvojenja. Drugi važan aspekt predviđen u ovom stavu predstavlja i pravo deteta da bude upoznato sa podacima koji se odnose na njegovu biološku porodicu. Dakle, detetu se priznaje još jedno lično, ali i prirodno pravo da ima informacije i otkrije ko je njegova biološka porodica, odnosno biološki roditelji i druge podatke u vezi sa biološkim roditeljima"*].

50. U kontekstu poslednje navedenog, podnositeljka zahteva navodi sledeće: *"[...] u našem pravnom sistemu, pristup informacijama u vezi sa njegovim usvajanjem važi za dete koje je napunilo 18 godina. Zapravo, dužnost organa za staranje, pored savetovanja, jeste da obavesti i da uputi roditelje usvojitelje, kao i decu u tom uzrastu, da čim dete napuni 18 godina, ono stiče zakonsko pravo da vidi podatke o usvajanju, obuhvatajući ovde i lične podatke bioloških roditelja. Zatim, samo je ekskluzivno pravo usvojenog, da odluči da li želi da upozna i da kontaktira sa svojim biološkim roditeljima"*.

Povodom navoda o povredi člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a

51. Svoj navod o povredi člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, podnositeljka zahteva obrazlaže izostankom obrazloženja osporene presude Vrhovnog suda.

Navodnu povredu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, podnositeljka zahteva povezuje i sa povredom člana 10. UDLJP-a.

52. U kontekstu ovog navoda, podnositeljka zahteva ističe da je njen zahtev koji je iznesen pred sudskim instancama pogrešno shvaćen iz razloga što nije tražila da ona lično ima pristup dokumentaciji o usvojenju njenog biološkog deteta, već da je tražila da njeno biološko dete bude obavešteno o činjenici svog usvajanja, kako bi ono imalo pravo da odluči *"da li želi ili ne da upozna svoju biološku majku"*. U nastavku, podnositeljka zahteva precizira da ovaj osnovni zahtev koji je iznesen u njenoj tužbi pred Osnovnim sudom nije ispitan od strane redovnih sudova.

53. S tim u vezi, podnositeljka zahteva podvlači da *"Vrhovni sud nije tretirao srž zahteva. Podnositeljka zahteva ni na jednoj instanci redovnih sudova nije dobila odgovor na njen zahtev zašto tuženi (Ministarstvo rada i socijalne zaštite/Opština Priština) nema nadležnost da obavesti njeno biološko dete da je ono usvojeno, i da ima pravo da na osnovu člana 194. Zakona o porodici, bude upoznato o njegovoj biološkoj majci. Nijedno pravo, obuhvatajući ovde i pravo na pristup dokumentaciji o usvajanju deteta, ne može da se realizuje ukoliko ona nije upoznata sa njenim potencijalnim korisnikom"*.

54. Sledom navedenog, podnositeljka zahteva precizira da je usled *"[nerazumevanja] [njenog] zahteva, njoj negirano pravo da ima obrazloženu sudsku odluku, jer ne tretiranje zahteva podnesenih u žalbi, sudsku odluku čini neobrazloženom. To zbog činjenice da sudska odluka mora da tretira zahteve stranke u postupku tako da ukoliko se njeni zahtevi odbiju, ona zna za razloge ovog odbijanja. Sudska odluka koja ne tretira osnovni zahtev tužbe, ne može da ima odlike obrazložene sudske odluke, jer i teorijski ne može dati obrazloženja o odlučujućim činjenicama"*.

55. U kontekstu ovog navoda, podnositeljka zahteva podvlači da je načelo obrazloženja sudskih odluka potvrđeno i sudskom praksom Suda, i u vezi s tim poziva se na slučaj KI72/12, podnosilac zahteva *Veton Berisha*, presuda od 17. decembra 2012. godine.

56. Nadalje, podnositeljka zahteva takođe navodi da redovni sudovi nikada nisu pružili razloge zbog kojih odredbe Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama nisu primenljive.

Povodom navoda o povredi člana 8. EKLJP-a

57. U kontekstu ovog navoda, podnositeljka zahteva se pre svega poziva i citira sadržaj člana 22. stav 5. Konvencije o usvajanju i člana 7. Konvencije o pravima deteta. Po mišljenju podnositeljke zahteva, ove odredbe jasno izražavaju *"bitnost poznavanja porekla i identiteta i na način na koji su sastavljene, smatraju da se pravo na poznavanje identiteta podrazumeva"* i dalje podvlači da je *"međunarodna praksa pokazala da se poznavanje porekla smatra integralnim delom prava koja potiču iz člana 8. [EKLJP]"*.

58. Svoje obrazloženje za navod o povredi člana 8. EKLJP-a, podnositeljka zahteva potkrepljuje pozivajući se i pružajući kratak pregled predmeta ESLJP-a, odnosno predmeta: *Odièvre protiv Francuske* (presuda od 13. februara 2003. godine); *Anayo protiv Nemačke* (presuda od 21. decembra 2010. godine); *Gaskin protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 7. jula 1989. godine); *Mikulić protiv Hrvatske* (presuda od 7. februara 2002. godine); *Jäägi protiv Švajcarske* (presuda od 13. jula 2006. godine); i *Phinikaridou protiv Kipra* (presuda od 20. decembra 2007. godine), a pružila je i sažetak zaključka ESLJP-a u vezi sa ovim predmetima.

59. Sledom navedenog, podnositeljka zahteva naglašava da u svim predmetima ESLJP-a, *"pravo deteta i pravo na poznavanje porekla, u jednom ili drugom obliku prevladava interese trećih stranaka, i kada su one prethodno potpisale klauzule poverljivosti. To podrazumeva, da samostalno tumačenje ovih slučajeva, sa situacijom o kojoj je reč, imajući u vidu činjenicu da jedine stranke koje osporavaju davanje informacije njihovom punoletnom detetu, u ovom slučaju su roditelji usvajači, možemo doći do zaključka: roditelji usvojitelji nemaju pravo da liše svoje usvojeno dete od toga da sazna prava koja pripadaju detetu na osnovu člana 194. Zakona Kosova o porodici, ili u skladu sa članom 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima".*

60. Na kraju, podnositeljka zahteva precizira da *"[...] bilo koji drugi interesi koje roditelji usvojitelji mogu imati za neobaveštavanje punoletnog deteta, nemaju zakonskog osnova za suzdržavanje od ove informacije. Šta više, roditelji usvojitelji ne mogu da se pozivaju na bilo koje lične ili emotivne interese pokušavajući da zaštite te interese, lišavajući njihovo dete od predstavljanja informacija koje su izuzetno bitne za život i razvoj deteta, zaštićena prava o poreklu i interesu deteta, a koja su određena mnogobrojnim domaćim i međunarodnim instrumentima".* Naposletku, podnositeljka zahteva se poziva i na član 21. [Krvno srodstvo] Zakona o porodici, navodeći sledeće: *"Ova zakonska odredba je zapovedne prirode i ima krivično-pravne posledice, a može biti povređena ukoliko [njeno] biološko dete ne sazna ko je njegova biološka majka".*

61. Konačno, podnositeljka zahteva traži od Suda (i) da proglasi njen zahtev prihvatljivim; (ii) da utvrdi da je presuda [ARJ-UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine, zahvaćena povredama člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. EKLJP; člana 8. EKLJP-ai člana 7. Konvencije o pravima deteta; i (iii) da proglasi ništavom presudu [ARJ-UZVP, br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine i vrati njen predmet Vrhovnom sudu na ponovno odlučivanje.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 31.
[Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.
2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda. [...]"

Član 36.
[Pravo na privatnost]

1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, nepovredivost stana i tajnost pisama, telefona i drugih sredstava opštenja.
[...]

Član 55.
[Ograničenje prava i osnovnih sloboda]

1. Prava i osnovne slobode garantovane ovim Ustavom, se jedino mogu ograničiti zakonom.
2. Prava i osnovne slobode garantovane ovim Ustavom, se mogu ograničiti samo do onih mera koje su neizbežne, kako bi se u otvorenom i demokratskom društvu ispunio cilj, radi kojeg je dozvoljeno ograničenje.
3. Ograničenja garantovanih prava i osnovnih sloboda garantovanih ovim Ustavom, se ne mogu sprovoditi u druge svrhe, osim onih zbog kojih su određena.
4. U slučaju ograničavanja ljudskih prava i sloboda i sprovođenja istih, sve institucije javne vlasti, a posebno sudovi, su dužni da se posvete suštini prava koje se ograničava, značaju cilja ograničenja, prirodi ograničenja, odnosu ograničenja sa ciljem koji se želi postići, kao i razmatranju mogućnosti realizovanja tog cilja sa što blažim ograničenjima.
5. Ograničenje prava i sloboda garantovanih ovim Ustavom, na nijedan način ne sme da ospori suštinu garantovanih prava.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 6.
(Pravo na pravično suđenje)

1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s celog ili s dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbednosti u demokratskom društvu, kada to zahtevaju interesi maloletnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u meri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.

[...]"

Član 8.
(Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života)

1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Konvencija o pravima deteta

Član 1.

Za potrebe ove Konvencije dete je svako ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ukoliko se, po zakonu koji se primenjuje na dete, punoletstvo ne stiče ranije.

Član 2.

1. Strane ugovornice ove Konvencije će poštovati i obezbeđivati prava utvrđena ovom Konvencijom svakom detetu koje se nalazi pod njihovom jurisdikcijom bez ikakve diskriminacije i bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, političko ili drugo uverenje, nacionalno, etničko ili socijalno poreklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status deteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja.

2. Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mere kako bi se obezbedila zaštita deteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja zasnovanih na status, aktivnostima, izraženom mišljenju ili uverenju detetovih roditelja, zakonskih staratelja ili članova porodice.

Član 7.

1. Dete će biti registrovano odmah nakon rođenja i imaće od rođenja pravo na ime, pravo na sticanje državljanstva i koliko je to moguće, pravo da zna ko su mu roditelji i pravo na njihovo staranje.

2. Strane ugovornice će obezbediti primenu ovih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonom i svojim obavezama u skladu s odgovarajućim međunarodnim instrumentima iz ove oblasti, posebno u slučajevima u kojima bi dete u suprotnom bilo apatrid.

Konvencija Saveta Evrope o usvajanju dece [otvorena za potpisivanje od 27. oktobra 2008. godine i stupila na snagu 1. septembra 2011. godine]

Član 22 - Pristup i otkrivanje informacija

1. Mogu se preduzeti mere da se omogući da se usvojenje završi bez otkrivanja identiteta usvojitelja porodici iz koje dete vodi poreklo.

2. Preduzeće se mere da se zahteva ili dozvoli da se postupak usvojenja odvija iza zatvorenih vrata.

3. Usvojeno dete će imati pristup podacima koje poseduju nadležni organi o njegovom ili njenom poreklu. Kako njegovi ili njeni biološki roditelji imaju zakonsko pravo da ne otkriju svoj identitet, ostaje na nadležnom organu, u obimu dozvoljenom zakonom, da odluči da li će to pravo prekoračiti i otkriti identitet, s obzirom na okolnosti i na odgovarajuća prava deteta i njegovih ili njenih bioloških roditelja. Usvojenom detetu koje nije navršilo punoletstvo mogu se dati odgovarajuće smernice.

4. Usvojitelj i usvojeno dete moći će da pribave dokument koji sadrži izvode iz javnih evidencija koji potvrđuju datum i mesto rođenja usvojenog deteta, ali ne otkrivaju izričito činjenicu usvojenja ili identiteta njegovih ili njenih roditelja od kojih vodi poreklo. Države ugovornice mogu izabrati da ne primene ovu odredbu u drugim oblicima usvojenja navedenim u članu 11. stav 4. ove Konvencije.

5. S obzirom na pravo osobe da zna svoj identitet i poreklo, relevantni podaci o usvojenju se prikupljaju i čuvaju najmanje 50 godina nakon što je usvojenje postalo pravosnažno.

6. Javna evidencija će se čuvati i, u svakom slučaju, njihov sadržaj reprodukovati na taj način da spreči osobe koje nemaju legitimni interes da saznaju da li je neko lice usvojeno ili ne i, ako se ti podaci otkriju, identitet njegovih ili njenih roditelja od kojih vodi poreklo.

Zakon br. 2004/32 o porodici na Kosovu

Član 21.
Krvno srodstvo

(1) Osobe koje su u porodičnom srodstvu u pravoj liniji (krvno srodstvo), kao što su brat i sestra od istog oca i iste majke, sestra ili brat oca ili majke, stric (ujak) i bratanica odnosno sestričina, tetka i sestrić odnosno bratanac, deca majčinih i očevih sestara ili braće od istog oca i iste majke (sestrići, sestričine, bratanci, bratanice), kao i deca sestara i braće od istog oca i iste majke, ne mogu da sklope brak.

(2) Ovo takođe važi za braću i sestre od jedne majke ili od jednog oca kao i u slučaju kad je odnos prestao da postoji usled usvajanja.

(3) Krvno srodstvo u vanbračnoj zajednici je bračna smetnja isto kao i krvno srodstvo u braku.

9. Zabrana otkrivanja podataka i raspitivanja

Član 194.
Načelo

(1) Činjenice koje bi mogle da otkriju postojanje i okolnosti usvojenja ne smeju da budu otkrivene ni istraživane bez saglasnosti usvojioca i deteta, osim ukoliko to zahtevaju posebni razlozi interesa javnosti.

(2) Sticanjem punoletstva, usvojenik dobija pravo na uvid u sve informacije koje se odnose na njegovo usvojenje i na njegov zahtev moraju da mu budu date lične informacije o njegovim biološkim roditeljima.
[...]

11. Prava i obaveze usvojioca i usvojenika

Član 201.
Stvaranje i prestanak porodičnih odnosa

(1) Posle usvojenja nastaju porodični odnosi između usvojioca i rođaka iz njegove porodice, s jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka, s druge, sa svim pravima i obavezama koje prate taj odnos.
(2) Usvojenje okončava prava i obaveze usvojenika prema njegovim pravim roditeljima i drugim rođacima u porodici, kao i prava i obaveze pravih roditelja i porodice prema njemu.

Zakon br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama

Član 1.
[Osnovne odredbe]

1.3. Definicije

1. Savetovanje je sistematski i programirani proces pružanja informacija, saveta i uputstava u cilju ukazivanja pomoći pojedincu ili porodici radi poboljšanja njihovih socijalnih i međuljudskih prilika

Član 12.
[Usluge za odrasle]

12.1. U saradnji sa porodicama, zajednicama, nevladinim organizacijama i drugim organima predviđenim zakonom, opština obezbeđuje socijalno zbrinjavanje i konsultaciju, izuzetno i materijalnu pomoć osobama koje imaju potrebu za socijalnim uslugama i žive na njenoj teritoriji, polazeći od ocene njihovih potreba i mogućnosti opštine za zadovoljavanje tih potreba.

Administrativno uputstvo (MRSZ) br. 09/2014 za uređivanje postupka za usvajanje dece bez roditeljskog staranja

Član 17.
Posle zasnivanja usvojenja

[...]

3. Nadležni CSR za dete, dužan je da očuvaju poverljivost i privatnost deteta tokom čitavog procesa donošenja i usvojenja nakon usvojenja, i ni pod kojim okolnostima ne treba nikom pružiti dokumentaciju ili informacije iz datoteke deteta, izuzetno kompetentnih službenicima CSR, DSPP MRSZ kao i u Sudu.

Član 18.
Ostale odredbe

1. Za zaštitu podataka i privatnost informacija prikupljenih tokom procesa usvojenja odgovorni su Osnovni Sud gde se zasnivalo usvojenje i Organ Starateljstva nadležan za zaštitu deteta.

2. U odrasloj dobi usvojenik ima pravo na pristup svim informacijama o njegovom usvajanju i njegov/n zahtev će dobiti lične podatke o njegovim biološkim roditeljima.

Relevantne zakonske odredbe drugih zemalja

Porodični zakonik Albanije

Član 262.

Maloletnik, biološki roditelji i usvojitelji imaju pravo na poverljivost u vezi sa procesom i dokumentacijom o usvojenju, kao izraz poštovanja privatnog života. Kada to starosna dob i nivo zrelosti dozvoljavaju, maloletnik ima pravo da se upozna sa svojom istorijom i, ako je moguće, sa podacima o biološkim roditeljima.

Porodični zakon Hrvatske

Član 142.

(1) Centar za socijalni rad vodi spise predmeta i registar o predmetima usvojenja.

(2) Podaci o usvojenju službena su tajna.
(3) Uvid u spise predmeta o usvajanju i matičnu knjigu rođenih usvojenog deteta dozvoliće se punoletnom usvojeniku, usvojitelju i roditelju koji je dao saglasnost za usvajanje deteta u skladu sa članom 129. stav 2. ovog Zakona.
(4) Maloletnom usvojeniku centar za socijalni rad će dozvoliti uvid u spise predmeta o usvojenju, a matičar u matičnu knjigu rođenih usvojenika, ako centar za socijalni rad utvrdi da je uvid u spise o usvojenju ili matičnu knjigu rođenih u njegovom interesu.
(5) Bližim krvnim srodnicima usvojenika dozvoliće se uvid u spise predmeta o usvojenju ako centar za socijalni rad pribavi saglasnost punoletnog usvojenika.
(6) Ministar nadležan za socijalnu zaštitu propisuje način vođenja registra i spisa predmeta o usvojenju.

Nemački građanski zakonik

Član 1751.
Dejstvo saglasnosti roditelja, obaveza izdržavanja

(1) Uz saglasnost jednog od roditelja na usvojenje, roditeljsko staranje se tom roditelju obustavlja; ne može se ostvarivati lični kontakt sa detetom. Kancelarija za socijalnu zaštitu mladih postaje staratelj; ovo se ne primenjuje ako drugi roditelj sam vrši roditeljsko staranje ili ako je staratelj već imenovan. Postojeće starateljstvo ostaje netaknuto. Za usvojitelje se tokom perioda ličnog staranja pre usvojenja shodno primenjuje član 1688 (1) i (3).
(2) Stav (1) se ne primenjuje na bračnog druga čije dete je usvojio drugi bračni drug.
(3) Ako je saglasnost jednog od roditelja prestala da važi, porodični sud mora preneti roditeljsko starateljstvo na roditelja ako i u meri u kojoj to nije u suprotnosti sa najboljim interesima deteta.
(4) Usvojitelj je dužan da plaća izdržavanje pre srodnika deteta čim su roditelji deteta dali potrebnu saglasnost i dete preuzeto na staranje usvojitelja radi usvojenja. Ako jedan bračni drug želi da usvoji dete svog bračnog druga, bračni drugovi su dužni da obezbede izdržavanje detetu pre ostalih srodnika deteta, čim se za to dobije potrebna saglasnost roditelja deteta i dete preuzeto na staranje usvojitelja radi usvajanja.

Član 1758.
Zabrana otkrivanja i istraživanja

(1) Činjenice koje su pogodne za razotkrivanje usvojenja i njegovih okolnosti ne mogu se obelodanjivati ili istraživati bez saglasnosti usvojitelja i deteta, osim ako to ne zahtevaju posebni razlozi od javnog interesa.
(2) Stav (1) se shodno primenjuje ako je potrebna saglasnost data u skladu sa članom 1747. Porodični sud može naložiti da dejstva stava (1) stupe na snagu ako je podnet zahtev za zamenu saglasnosti jednog od roditelja.

Građanski zakonik Belgije

368-6. Nadležni organi čuvaju podatke o poreklu usvojenika, uključujući i one koji se odnose na identitet njegove majke i oca, kao i neophodne podatke o praćenju njegovog zdravstvenog stanja, o medicinskoj zaštiti usvojenika i njegovoj porodičnoj prošlosti, kako bi se usvojeniku omogućilo da kasnije, ako to želi, otkrije svoje poreklo.
Oni pružaju usvojeniku ili njegovom zastupniku, pristup ovim podacima, uz odgovarajuće savete, u meri u kojoj to dozvoljava belgijski zakon. Prikupljanje, čuvanje i pristup informacija uređeni su kraljevskim dekretom koji je usvojen u Savetu ministara.

Porodični zakon Srbije

Upisivanje i uvid u matičnu knjigu

Član 326.

(1) Rešenje o novom upisu rođenja usvojenika dostavlja se bez odlaganja matičaru koji vodi matičnu knjigu rođenih za dete.
(2) Posle novog upisa rođenja usvojenika pravo uvida u matičnu knjigu rođenih za dete imaju samo dete i usvojitelji deteta
(3) Pre nego što dozvoli detetu uvid u matičnu knjigu rođenih, matičar je dužan da uputi dete na psiho-socijalno savetovanje u organ starateljstva, porodično savetovalište ili u drugu ustanovu koja je specijalizovana za posredovanje u porodičnim odnosima.

Porodični zakon Crne Gore

Član 143.

Organ starateljstva vodi evidenciju i čuva dokumentaciju o usvojenju dece. Podaci o usvojenju su službena tajna. Uvid u spise predmeta o usvojenju dopustiće se punoletnom usvojeniku, usvojiocu i roditelju deteta koji je dao pristanak da dete usvoji očuh ili maćeha. Organ starateljstva će dopustiti uvid u spise predmeta maloletnom usvojeniku ukoliko utvrdi da je to u njegovom interesu. Bliže uslove o načinu vođenja evidencije i čuvanju dokumentacije, odnosno spisa predmeta, propisaće ministarstvo nadležno za poslove socijalnog staranja.

Član 145.

Usvojenjem prestaju međusobna prava i dužnosti usvojenika i njegovih krvnih srodnika, osim ako dete usvoji maćeha ili očuh.

Ocena prihvatljivosti zahteva

62. Sud prvo razmatra da li su ispunjeni uslovi prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom i dalje precizirani Zakonom i Poslovnikom.

63. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji utvrđuju:

> *"1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.*
> *[...]*
> *7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom".*

64. U nastavku, Sud, takođe, razmatra da li je podnositeljka zahteva ispunila uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Zakonom. U tom smislu, Sud se poziva na članove 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji utvrđuju:

> Član 47.
> (Individualni zahtevi)
>
> *"1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.*
>
> *2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva".*
>
> Član 48.
> (Tačnost podneska)
>
> *"Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori".*
>
> Član 49.
> (Rokovi)
>
> *"Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku...".*

65. Sud pre svega podseća da podnositeljka zahteva tvrdi da su osporenom presudom Vrhovnog suda povređena njena osnovna prava i slobode zagarantovana članom 8. EKLJP, članom 7. Konvencije o pravima deteta i članom 31. Ustava, u vezi sa članom 6. EKLJP.

66. U kontekstu ovih navoda, podnositeljka zahteva navela i povredu člana 7. Konvencije o pravima deteta, koja predstavlja jedan od međunarodnih instrumenata koji je prema članu 22. Ustava direktno primenljiv u Republici Kosovo i *"[ima] premoć, u slučaju konflikta, nad svim zakonskim odredbama i ostalim aktima javnih institucija"*.

67. U tom kontekstu, Sud podseća i na svoju sudsku praksu u kojoj je naglasio da su ljudska prava i osnovne slobode zagarantovana međunarodnim instrumentima sadržanim u članu 22. [Direktna primena međunarodnih sporazuma i instrumenata] Ustava, direktno primenljiva i da su deo pravnog poretka Republike Kosovo (vidi, između ostalog, slučaj br. KO162/18, podnosilac: *Predsednik Skupštine Republike Kosovo,* presuda od 19. decembra 2018. godine, stav 36 i KI207/19, podnosilac: *Socijaldemokratska inicijativa, Alijansa Novo Kosovo i Stranka za pravdu,* presuda od 10. decembra 2020. godine, stav 107).

68. Sledom navedenog, Sud ipak mora da oceni da li podnositeljka zahteva može iznositi navode o povredi člana 7. Konvencije, ili konkretnije da li je ova odredba primenljiva u njenom slučaju. Podnositeljka zahteva ni u svojim podnescima pred redovnim sudovima, niti u svom zahtevu pred ovim Sudom, nije precizirala kako je ova odredba ove Konvencije primenljiva u njenom slučaju, odnosno nije precizirala na koji način ova odredba potkrepljuje njen zahtev da se javni organ, odnosno Centar za socijalni rad, obaveže da obavesti njeno biološko dete o tome da je usvojeno.

69. Sud se takođe poziva na član 1. ove Konvencije koji određuje sledeće: *"Za potrebe ove Konvencije dete je svako ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ukoliko se, po zakonu koji se primenjuje na dete, punoletstvo ne stiče ranije"*. U smislu poslednje navedenog, Sud podseća da je podnositeljka zahteva podnela svoj zahtev Centru za socijalni rad 2016. godine, kada je njeno biološko dete već bilo steklo punoletstvo.

70. Stoga, uzimajući u obzir delokrug ove Konvencije, Sud smatra da u konkretnom slučaju podnositeljka zahteva ne može pokrenuti navode o kršenju prava zagarantovanih odredbama ove Konvencije iz razloga što je njeno biološko dete u trenutku podnošenja zahteva Centru za socijalni rad već bilo steklo punoletstvo.

71. Konačno, i vraćajući se na navod podnositeljke zahteva da su redovni sudovi povredili i član 7. Konvencije o pravima deteta, Sud utvrđuje da ovaj član nije primenljiv u njenom slučaju.

72. Što se pak tiče navoda podnositeljke zahteva o povredi člana 8. EKLJP-a i člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, Sud utvrđuje da je podnositeljka zahteva ovlašćena strana koja takođe osporava akt javnog organa, odnosno presudu [ARJ-UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine, nakon što je iscrpela sva pravna sredstva utvrđena zakonom. Podnositeljka zahteva je takođe naglasila osnovna prava i slobode za koja tvrdi da su joj povređena, u skladu sa zahtevima iz

člana 48. Zakona, i podnela je svoj zahtev u skladu sa rokovima određenim u članu 49. Zakona.

73. Sud takođe utvrđuje da zahtev podnositeljke zahteva ispunjava uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni stavom (1) pravila 39. (Kriterijum o prihvatljivosti) Poslovnika. Isti se ne može proglasiti neprihvatljivim na osnovu uslova utvrđenih stavom (3) pravila 39. Poslovnika.

74. Pored toga, i konačno, Sud ocenjuje da ovaj zahtev nije očigledno neosnovan kako je utvrđeno stavom (2) pravila 39. Poslovnika, pa se shodno tome mora proglasiti prihvatljivim i razmotriti njegov meritum, u odnosu na navode podnositeljke zahteva da su odlukama redovnih sudova, odnosno osporenom presudom Vrhovnog suda povređena njena prava zagarantovana (i) članom 8. EKLJP-a i (ii) članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a

Meritum zahteva

75. Sud podseća da je podnositeljka zahteva, dana 1. marta 2016. godine, podnela Centru za socijalni rad zahtev kojim je tražila da se njeno punoletno biološko dete koje je dala na usvajanje 1989. godine obavesti o postojanju njegove biološke majke i njenom interesovanju da ga upozna. Dana 7. marta 2016. godine, Centar za socijalni rad je odgovorio (i) da ne postoji zakonski osnov da se njeno biološko dete obavesti o njegovom usvojenju i (ii) da pristup informacijama o biološkim roditeljima ima samo punoletno usvojeno dete na osnovu njegovog/njenog zahteva. Dana 11. marta 2016. godine, podnositeljka zahteva je podnela zahtev za preispitivanje odgovora Centra za socijalni rad od 7. marta 2016. godine, i to istom centru. Dana 17. marta 2016. godine, Centar za socijalni rad je svojim dopisom [05/55-141], uputio zahtev podnositeljke zahteva Odeljenju MRSZ-a. Dana 25. marta 2016. godine, Komisija za žalbe MRSZ-a je rešenjem [DPSF br. 521] odbila, kao neosnovan, zahtev podnositeljke zahteva za preispitivanje odgovora od 11. marta 2016. godine. Kao rezultat toga, podnositeljka zahteva je, dana 29. aprila 2016. godine, podnela Osnovnom sudu tužbu. Kao rezultat njene tužbe, Osnovni sud je presudom [A. br. 651/16] od 25. januara 2019. godine, odbio, kao neosnovanu, tužbu podnositeljke zahteva. Nakon toga, kao rezultat žalbe koju je podnositeljka zahteva izjavila protiv presude Osnovnog suda, Apelacioni sud je presudom [AA. br. 178/2019] od 15. maja 2020. godine, odbio njenu žalbu kao neosnovanu. Neodređenog datuma, podnositeljka zahteva je podnela Vrhovnom sudu zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke, odnosno presude [AA. br. 178/2019] Apelacionog suda od 15. maja 2020. godine, zbog bitnih povreda odredaba ZPP-a, sa zahtevom (i) da se njena tužba usvoji kao osnovana; (ii) da se ukine rešenje Komisije za žalbe MRSZ-a od 25. marta 2016. godine; i (iii) da se Odeljenje MRSZ-a i Centar za socijalni rad obavežu da informišu dete o njegovim pravima koja proističu iz člana 194. stav 2. Zakona o porodici i člana 18. stav 1. Administrativnog uputstva MRSZ-a. Vrhovni sud je presudom [ARJ-UZVP. br. 37/2020] od 11. juna 2020. godine, odbio, kao neosnovan, zahtev podnositeljke zahteva za vanredno preispitivanje sudske odluke.

76. Vrhovni sud je osporenom presudom istakao da se podaci i okolnosti usvojenja ne smeju otkrivati ili istraživati bez saglasnosti usvojitelja i deteta, osim ako to nije potrebno iz posebnih razloga i u javnom interesu. Sud je nakon toga utvrdio da u okolnostima konkretnog slučaja *"ne postoji interes javne koristi i takav zahtev se prihvata samo ako se podnosi od samog usvojenika a ne od njegovih bioloških roditelja"*.

77. U svom zahtevu pred Sudom, podnositeljka zahteva osporava gore navedena utvrđenja Vrhovnog suda, uključujući i ona redovnih sudova, te navodi da je došlo do (i) povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a zbog neobrazloženosti sudske odluke, i (ii) povrede člana 8. EKLJP-a.

78. Sud podseća da je podnositeljka zahteva tokom vođenja svih postupaka pred javnim organima i postupaka pred redovnim sudovima, odnosno u zahtevu za preispitivanje odgovora Centra za socijalni rad, u svom tužbenom zahtevu pred Osnovnim sudom, u žalbi pred Apelacionim sudom i zahtevu za vanredno preispitivanje sudske odluke pred Vrhovnim sudom, precizirala da je njen zahtev koji je upućen Centru za socijalni rad sadržavao konkretan zahtev da se njeno punoletno biološko dete, koje je dala na usvajanje 1989. godine, obavesti o (i) postojanju njegove biološke majke, i (ii) njenom interesovanju da ga upozna. Podnositeljka zahteva je ovaj zahtev zasnovala na stavu 2. člana 194. Zakona o porodici, tumačeći ovu odredbu kao obavezu nadležnog organa da se njeno biološko dete mora obavestiti o njegovom pravu koje proističe iz ove odredbe.

79. S obzirom na navedeno, Sud primećuje da konkretan zahtev podnositeljke zahteva koji je podnela Sudu, sadrži dva elementa, odnosno (i) navod da nadležni organ starateljstva ima obavezu da obavesti njeno biološko dete o okolnostima njegovog usvojenja; i (ii) izražavanje njenog interesovanja da upozna svoje biološko dete. Međutim, pozivajući se na drugi element u njenom zahtevu, kojim ona izražava interesovanje da upozna svoje biološko dete, Sud smatra da podnositeljka zahteva, time što traži ili tvrdi da je nadležni organ starateljstva dužan da obavesti njeno biološko dete o usvojenju, namerava da ostvari pravo koje se tiče aspekta njenog privatnog života.

80. Prema tome, u vezi sa gornjim navodima, Sud smatra da suštinu navoda podnositeljke zahteva predstavlja to da su redovni sudovi povredili njeno pravo na privatnost zagarantovano članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) EKLJP-a, time što nisu usvojili njen zahtev za obaveštavanje njenog biološkog deteta o postojanju njegove biološke majke i interesovanju podnositeljke da se upozna sa njim. Navod podnositeljke zahteva u vezi sa članom 8. EKLJP-a, koji sadrži aspekte njenog prava na privatni život, zagarantovan je i stavom 1. člana 36. [Pravo na privatnost] Ustava.

81. Shodno tome, prethodno istaknute navode podnositeljke zahteva koji se odnose na član 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a, uključujući i navod koji se odnosi na član 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, Sud će razmotriti na osnovu sudske prakse ESLJP-a, u skladu sa kojom je, na osnovu člana 53. [Tumačenje odredbi

ljudskih prava] Ustava, dužan da tumači osnovna prava i slobode zagarantovane Ustavom.

82. Stoga, i u nastavku, Sud će (i) razmotriti suštinski navod podnositeljke zahteva koji se odnosi na član 36. Ustava i član 8. EKLJP-a, da bi nastavio sa (ii) ispitivanjem navoda podnositeljke zahteva koji se odnosi na član 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

I. Povodom navoda o članu 36. stav 1. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a

83. U tom smislu, a radi ispitivanja suštinskih navoda podnositeljke zahteva o poštovanju privatnog života, Sud će prvo razraditi: (i) opšta načela iz člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a, kako bi se ocenila primenljivost ovih članova na okolnosti slučaja podnositeljke zahteva, da bi nastavio sa primenom ovih opštih načela na okolnosti konkretnog slučaja.

A. Opšta načela u pogledu prava na poštovanje privatnog i porodičnog života

84. Sud se prvo poziva na stav 1. člana 36. Ustava, koji utvrđuje da *"Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, nepovredivost stana i tajnost pisama, telefona i drugih sredstava opštenja"*.

85. Stav 1. člana 8. EKLJP-a utvrđuje da *"Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske"*.

86. Sud na početku naglašava da je ESLJP, iako područje primene člana 36. Ustava i člana 8. EKLJP-a nije neograničeno, široko odredio područje primene člana 8. EKLJP-a, čak i kada određeno pravo nije konkretno navedeno u ovom članu (vidi, s tim u vezi, slučaj Suda KI56/18, podnosilac *Ahmet Frangu*, presuda od 22. jula 2020. godine, stav 83). Glavna svrha člana 8. EKLJP-a, prema sudskoj praksi ESLJP-a, jeste da zaštiti pojedince od proizvoljnog "mešanja" u njihov (i) privatni život; (ii) porodični život; (iii) dom; ili (iv) prepisku (vidi, u ovom kontekstu, između ostalog, predmete ESLJP-a *P. i S. protiv Poljske*, presuda od 30. oktobra 2012. godine, stav 94; i *Nunez protiv Norveške,* presuda od 28. juna 2011. godine, stav 68, vidi, takođe, slučaj Suda KI56/18, podnosilac *Ahmet Frangu*, gore citiran, stav 83). Prava koja su zagarantovana na osnovu sistema EKLJP-a i relevantne sudske prakse ESLJP-a, osiguravaju se putem (i) negativnih obaveza, odnosno obaveze države da se ne "meša" u privatni i porodični život (vidi, u ovom kontekstu, predmete ESLJP-a *Libert protiv Francuske*, presuda od 22. februara 2018. godine, stavovi 40-42; i *Kroon i drugi protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, stav 31); i (ii) pozitivnih obaveza, odnosno obaveze države da osigura da se ova prava delotvorno uživaju (vidi predmete ESLJP-a *Lozovyye protiv Rusije*, presuda od 24. aprila 2018. godine, stav 36 i *Evans protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], presuda od 10. aprila 2007. godine, stav 75).

87. Shodno tome, pojedinci koji navode povredu člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP, moraju pokazati da njihov zahtev spada barem u jednu od četiri kategorije interesa zaštićenih ovim dvema odredbama, odnosno pravom na: (i) privatni život; (ii) porodični život; (iii) dom; i (iv) prepisku (vidi slučaj Suda KI56/18, gore citiran, stav 83).

88. S obzirom na navedeno, prilikom ispitivanja navoda koji se odnose na povredu prava na privatni život, ESLJP u svojoj sudskoj praksi prvo utvrđuje da li zahtev podnosioca zahteva spada u područje primene člana 8. EKLJP-a, ili tačnije da li je ovaj član primenjiv na okolnosti konkretnog slučaja. Nakon što je utvrđena primenljivost člana 8. EKLJP-a na okolnosti datog slučaja, ESLJP nastavlja sa daljim razmatranjem navoda iznesenog na osnovu člana 8. EKLJP-a. Ovaj stav i nalaz utvrđen praksom ESLJP-a, potvrđen je i u sudskoj praksi samog Suda, odnosno u gore navedenom slučaju KI56/18, podnosilac *Ahmet Frangu,* stavovi 90-99 presude).

89. Drugo, ESLJP ocenjuje da li se predmet mora razmatrati sa stanovišta negativne ili pozitivne obaveze države, uprkos činjenici da razlika između ovih obaveza nije uvek lako i jasno uočljiva. Međutim, prema ESLJP-u, načelno je važno oceniti da li je država postupila, odnosno mešala ili je država propustila da postupi, tačnije, da li je dotična država propustila da svojim pravnim ili upravnim sistemom osigura pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života u okolnostima ovog slučaja (vidi predmet ESLJP-a *Gaskin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 7. jula 1989. godine, stav 41).

90. Prema tome, Sud, na osnovu gore navedenih načela koja se odnose na član 8. EKLJP, ponavlja da će navode podnositeljke zahteva ispitati na taj način što će na ovu ocenu primeniti relevantnu sudsku praksu ESLJP-a. Sud će stoga prvo ispitati pitanje primenljivosti člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a u odnosu na konkretna pitanja u ovom slučaju, odnosno, odbijanje zahteva podnositeljke zahteva od strane javnih organa, počev od Centra za socijalni rad da obavesti njeno punoletno dete o postojanju njegove biološke majke i njenom interesovanju da ga upozna. Nakon utvrđivanja primenljivosti stava 1. člana 36. Ustava i stava 1. člana 8. EKLJP-a, Sud će dalje razmotriti i utvrditi da li zahtev treba razmatrati sa stanovišta negativne ili pozitivne obaveze Republike Kosovo. U slučaju da isti treba razmotriti sa stanovišta negativne obaveze, on će oceniti da li je postojalo "mešanje" u prava podnosioca zahteva i da li je takvo "mešanje": (i) bilo "u skladu sa zakonom" ili "propisano zakonom"; (ii) "težilo legitimnom cilju"; i (iii) "bilo neophodno u demokratskom društvu". S druge strane, u slučaju da se konkretno pitanje mora razmotriti sa stanovišta pozitivne obaveze, Sud će ispitati da li je država u okolnostima konkretnog slučaja imala obavezu da preduzme mere kojima bi se osiguralo delotvorno ostvarivanje prava podnosioca zahteva na privatni život, koje je zagarantovano stavom 1. člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a.

B. Primenljivost člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a na okolnosti konkretnog slučaja

91. U ovom kontekstu, Sud na početku ponavlja da je pravo na privatni život sadržano u (i) stavu 1. člana 36. Ustava, koji izričito propisuje da: *"Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog života [...]"* i, kao što je prethodno navedeno u (ii) stavu 1. člana 8. EKLJP-a, koji izričito propisuje da *"Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog [...] života [...]"*.

92. U okviru ovog prava, sudska praksa ESLJP sadrži i slučajeve koji se tiču odnosa između bioloških roditelja i dece.

93. Nakon toga, Sud takođe primećuje da je test primenljivosti člana 8 ESLJP-a detaljno razvio kroz svoju sudsku praksu koja se odnosi na slučajeve utvrđivanja očinstva ili zahteve dece date na usvojenje koja su tražila podatke u vezi sa svojim biološkim roditeljima.

94. Međutim, uzimajući u obzir činjenične okolnosti podnositeljke zahteva u konkretnom slučaju, Sud će se prilikom svoje analize i razmatranja da li su član 36. Ustava i član 8. EKLJP-a primenljivi u njenom slučaju, konkretno pozvati na predmet ESLJP-a *I.S. protiv Nemačke* (presuda od 13. oktobra 2014. godine), u kojem je ESLJP utvrdio i zaključio da odnos biološke majke sa njenom usvojenom decom spada u područje primene člana 8. EKLJP-a. Sud će, radi primene svojih utvrđenja o primenljivosti člana 8. EKLJP-a u predmetu *I.S. protiv Nemačke,* u meri u kojoj su ona primenljiva na okolnosti podnositeljke zahteva, prvo ukratko rezimirati činjenične okolnosti ovog predmeta ESLJP-a i načela koja je ovaj primenio u konkretnom predmetu, a koja su dovela do njegovog utvrđenja o primenljivosti člana 8. stava 1. EKLJP-a na ovaj slučaj.

95. Okolnosti predmeta ESLJP-a *I.S. protiv Nemačke* povezane su sa tim da se podnositeljka predstavke žalila da joj nije omogućeno da ima redovan kontakt i prima informacije o svojoj maloletnoj biološkoj deci, koju je usvojio drugi par. Podnositeljka predstavke je tvrdila da su joj odlukama nemačkih redovnih sudova u vezi sa kontaktom i informacijama o njenoj biološkoj deci, povređena prava zagarantovana članom 8. EKLJP-a. U svojoj predstavci, ona je posebno tvrdila da joj je obećano *"poluotvoreno usvojenje, dajući joj pravo da ima kontakt sa svojom decom, što nije poštovano"*. ESLJP je na početku primetio da se predstavka u predmetu *I.S. protiv Nemačke* odnosi isključivo na odbijanje domaćih sudova da se podnositeljki predstavke odobre pristup i informacije o njenoj biološkoj deci. S tim u vezi, ESLJP je podsetio da podnositeljka predstavke zapravo nije osporila valjanost njene saglasnosti da se njena novorođena deca daju na usvajanje (stav 67. presude).

96. U nastavku, ESLJP je smatrao da je odnos podnositeljke zahteva sa njenom decom potpadao pod zaštitu člana 8. EKLJP-a, u kontekstu pojma "porodični život", samo u vreme kada su rođena njena biološka deca. Prema ESLJP-u *"Odnos između podnositeljke predstavke i dece mogao je prestati da potpada pod područje primene pojma "porodični život" u trenutku kada je podnositeljka predstavke potpisala svoju saglasnost da svoju decu da na usvajanje"* (stav 67 presude).

97. U nastavku, ESLJP je pozivajući se na svoju sudsku praksu nastavio sa obrazloženjem da *"biološko srodstvo između biološkog roditelja i deteta, samo po sebi, bez ikakvih dodatnih pravnih ili činjeničnih elemenata koji ukazuju na postojanje bliskog ličnog odnosa, može biti nedovoljno da se traži zaštita člana 8"* (stav 68 presude, s tim u vezi vidi pozivanja ESLJP-a na predmete *Schneider protiv Nemačke,* presuda od 15. septembra 2011. godine, stav 80, i *Hülsmann protiv Nemačke*, odluka o prihvatljivosti od 18. marta 2008. godine). ESLJP je dalje naglasio da je on, "bez obzira na to što je Sud u nekim slučajevima smatrao da čak i "nameravani porodični život", u izuzetnim okolnostima, može potpadati u okvir člana 8, našao da je u predmetu *I.S. protiv Nemačke*, postojeći porodični odnos namerno prekinut od strane podnositeljke predstavke (stav 69 presude).

98. ESLJP je ipak nastavio sa ocenom i konstatovao da se utvrđenje postojećih ili novouspostavljenih odnosa između podnositeljke zahteva, usvojitelja i biološke dece, čak i ako ona izlaze iz opsega "porodičnog života", odnosi na važan deo identiteta podnositeljke predstavke kao biološke majke i "njen privatni život" u smislu člana 8. stav 1. EKLJP-a (stav 69. presude). Ovo utvrđenje, ESLJP je zasnovao i na svojoj prethodnoj sudskoj praksi, odnosno na predmetima *Schneider protiv Nemačke* i *Anayo protiv Nemačke.* Sud primećuje da je ESLJP u ova dva predmeta, na sličan način utvrdio da porodični odnos koji su nameravali biološki roditelji ili deca ne potpada pod opseg "porodičnog života" u smislu člana 8. EKLJP, ali se takav nameravani odnos tiče bitnog dela identiteta podnosioca predstavke i njegovog/njenog privatnog života u smislu člana 8. stava 1. EKLJP (vidi gore citirane predmete ESLJP-a *Anayo protiv Nemačke,*gore citiran,stav 62, i *Schneider protiv Nemačke,* gore citiran, stav 90).

99. Na osnovu napred navedenog, a posebno utvrđenja ESLJP-a o primenljivosti člana 8. u slučajevima koji su slični slučaju podnositeljke zahteva, a koje se odnosi na nameravani odnos biološke majke sa njenom detetom, Sud, primenom obrazloženja datog u ovom utvrđenju ESLJP-a, smatra da je u slučaju podnositeljke zahteva zaštita člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a u okviru pojma porodičnog prava, takođe prestala u trenutku kada je podnositeljka zahteva, 1989. godine, dala saglasnost za usvojenje svog deteta. Pitanje saglasnosti podnositeljke zahteva nije osporeno ni u njenom zahtevu podnesenom Centru za socijalni rad, niti u njenim tužbenim zahtevima i žalbama pred redovnim sudovima. Sledstveno navedenom, Sud utvrđuje da član 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a u smislu pojma "porodično pravo" ne može biti primenljivo u njenom slučaju iz razloga što zahtev izlazi iz područja primene ovog pojma.

100. Sud, međutim, primenjujući stav i utvrđenje ESLJP-a kroz njegovu sudsku praksu u gore navedenim predmetima, smatra da zahtev podnositeljke zahteva kojim je izrazila svoje interesovanje da se upozna sa svojim detetom koje je 1989. godine dala na usvajanje, sadrži elemente koji se odnose na bitan deo njenog identiteta kao biološke majke, a koji utiču na njeno pravo na privatni život u smislu pojma "njenog privatnog života" zagarantovanog članom 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a. S obzirom na navedeno, Sud, na osnovu činjeničnih i pravnih okolnosti podnositeljke zahteva ocenjuje da njen zahtev spada u područje primene stava 1. člana 36. Ustava

u vezi sa članom 8. EKLJP u smislu pojma "privatnog života" i shodno tome utvrđuje da su isti primenljivi na okolnosti konkretnog slučaja.

101. Kao rezultat njegovog utvrđenja da je član 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a primenljiv na okolnosti podnositeljke zahteva, Sud će u nastavku oceniti da li su odluke javnih organa, odnosno odluka Centra za socijalni rad i presude redovnih sudova da odbiju njen zahtev za obaveštavanje njenog deteta datog na usvajanje i izražavanje interesovanja da upozna svoje dete, u saglasnosti sa pravima zagarantovanim gore navedenim članovima ili nisu. S obzirom na navedeno, i kao što je gore objašnjeno, Sud prethodno mora da oceni da li se okolnosti konkretnog slučaja moraju oceniti sa stanovišta negativne ili pozitivne obaveze Republike Kosovo.

102. U smislu toga da li se slučaj mora razmatrati sa stanovišta negativne obaveze države, Sud primećuje da su kriterijumi na osnovu kojih država može da se meša u ostvarivanje gore navedenih prava u smislu stava 1. člana 8. EKLJP-a, utvrđeni u stavu 2. istog člana, koji propisuje: *"Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih"*. Na osnovu ovoga proizilazi da je ograničavanje ili mešanje države dozvoljeno ako je "u skladu sa zakonom" ili "utvrđeno zakonom" i ako je "neophodno u demokratskom društvu" radi zaštite jednog od ciljeva utvrđenih u stavu 2. člana 8. EKLJP-a.

103. U nastavku, Sud takođe podseća da su se u toku sprovedenog sudskog postupka, kako podnositeljka zahteva, tako i redovni sudovi pozivali na član 22. Konvencije Saveta Evrope o usvajanju. U vezi sa Konvencijom Saveta Evrope o usvajanju, Sud naglašava da ovaj međunarodni instrument nije primenljiv u Republici Kosovo iz razloga što Republika Kosovo nije strana potpisnica ove Konvencije. Međutim, Sud primećuje da su odredbe ove Konvencije ugrađene u relevantno zakonodavstvo Republike Kosovo koje se odnosi na postupke usvajanja.

104. S tim u vezi, pozivajući se na sudsku praksu ESLJP-a, Sud primećuje da se član 22. Konvencije o usvajanju tumačio i primenjivao i kroz sudsku praksu ESLJP-a (u vezi sa primenom člana 22. Konvencije o usvajanju iz 2008. godine, vidi predmet *I.S. protiv Nemačke,* gore citiran, stav 76).

105. U tom kontekstu, Sud ponavlja da prema članu 53. Ustava, sudovi Republike Kosovo, svi bez izuzetka, imaju obavezu da *"Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom [...] tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava"*. To znači da se na svim instancama, kada Ustavni sud ili redovni sudovi Republike Kosovo tumače ljudska prava i slobode zagarantovane Ustavom, standardi ljudskih prava utvrđeni u sudskoj praksi ESLJP-a, moraju primenjivati na ova prava i slobode, onda kada je to primenljivo. U slučaju konflikta između njih, standardi koje je uspostavio ESLJP u tumačenju EKLJP će prevladati (vidi slučaj Suda KI207/19, gore citiran, stav 109).

106. Stoga, i na osnovu napred navedenog, Sud će se u nastavku, prilikom ocene načela koja je ustanovio ESLJP u sličnim slučajevima i njihove primene na okolnosti konkretnog slučaja, pozvati i uzeti u obzir sudsku praksu ESLJP-a u onim predmetima u kojima je protumačen i član 22. Konvencije o usvajanju.

107. U nastavku, i kao što je prethodno navedeno, Sud podseća da konkretan zahtev podnositeljke zahteva koji je podnesen Sudu, sadrži dva elementa, odnosno (i) zahtev ili tvrdnju podnositeljke zahteva da je nadležni organ starateljstva imao obavezu da obavesti usvojeno dete o okolnostima njegovog usvojenja i (ii) izražavanju njenog interesovanja da se upozna sa svojim biološkim detetom. U vezi sa prvim, Sud primećuje da je podnositeljka zahteva protumačila relevantne važeće odredbe domaćeg zakona, odnosno stav 2. člana 194. Zakona o porodici, navodeći da obaveza nadležnog organa starateljstva da obavesti njeno biološko dete da je usvojeno proističe iz ove odredbe. U nastavku, Sud, pozivajući se na drugi element njenog zahteva, odnosno izražavanje njenog interesovanja da se upozna sa svojim biološkim detetom, smatra da podnositeljka zahteva, kada traži ili tvrdi da je nadležni organ starateljstva dužan da obavesti njeno biološko dete o njegovom usvojenju, nastoji da ostvari svoje pravo koje se odnosi na aspekt njenog privatnog života, odnosno upoznavanje sa svojim biološkim detetom.

108. Sud pre svega podseća i na specifičan navod podnositeljke zahteva, u kojem naglašava da u svim predmetima ESLJP-a *"pravo deteta i pravo priznanja porekla u jednom ili drugom obliku prevladava nad interesima trećih strana i kada su one prethodno potpisale klauzule poverljivosti. Ovo podrazumeva da samo interpretacija ovih slučajeva sa situacijom o kojoj je reč, uz činjenicu da jedine stranke koje se suprotstavljaju davanju informacije svog punoletnog deteta u ovom slučaju su usvojioci, možemo doći do zaključka da: usvojioci nemaju pravo da liše svoje usvojeno dete od stavljanja do znanja o pravima koja pripadaju detetu na osnovu člana 194. Zakona Kosova o porodici ili prema članu 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima"*.

109. S tim u vezi, podnositeljka zahteva, svoj gore pomenuti navod, potkrepljuje pozivajući se i na kratak sažetak predmeta ESLJP-a u svom zahtevu, odnosno predmeta: *Odièvre protiv Francuske* (presuda od 13. februara 2003. godine); *Anayo protiv Nemačke* (presuda od 21. decembra 2010. godine); *Mikulić protiv Hrvatske* (presuda od 7. februara 2002. godine); i *Phinikaridou protiv Kipra* (presuda od 20. decembra 2007. godine). Sud podseća da je podnositeljka zahteva svoj tužbeni zahtev, žalbu i zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke pred redovnim sudovima zasnovala, između ostalog, i na gore navedenim predmetima ESLJP-a.

110. Za potrebe ocene da li su predmeti na koje se podnositeljka pozvala u svom zahtevu povezani sa sličnim činjeničnim okolnostima kao u njenom slučaju i da li se utvrđenja i stavovi ESLJP-a mogu primeniti na konkretan slučaj, Sud će u nastavku predstaviti sažetak ovih predmeta, odnosno činjenične okolnosti i utvrđenje ESLJP-a dato u predmetima: *Odièvre protiv Francuske; Anayo protiv Nemačke; Mikulić protiv Hrvatske;* i *Phinikaridou protiv Kipra*.

111. Okolnosti predmeta *Odièvre protiv Francuske* povezane su sa tim da je podnositeljku zahteva, odmah po rođenju, napustila njena biološka majka i ostavila je u Odeljenju za zdravstveno i socijalno osiguranje. Njena biološka majka je na osnovu tada važećeg zakonodavstva tražila da se i nakon postupka usvajanja, njen identitet čuva u tajnosti. Podnositeljka zahteva je u međuvremenu usvojena na osnovu naloga za potpuno usvojenje, a nakon izvesnog vremenskog perioda je podnela zahtev za otkrivanje identiteta bioloških roditelja, koji je odbijen od strane francuskih vlasti sa obrazloženjem da je rođena po posebnoj proceduri koja je u to vreme dozvoljavalo majkama da ostanu anonimne. U konkretnom slučaju ESLJP je utvrdio da nije došlo do povrede člana 8. (Pravo na poštovanje privatnog života), ocenjujući posebno da je podnositeljki predstavke omogućen pristup podacima koji ne identifikuju njenu biološku majku i njenu biološku porodicu, što joj je omogućilo da traga za nekim od svojih korena, istovremeno osiguravajući zaštitu interesa trećih lica. Pored toga, nedavnim propisima donetim 2002. godine u Francuskoj, omogućeno je odricanje od poverljivosti i uspostavljeni posebni postupci radi olakšavanja traženja biološke porodice usvojene dece. Kao rezultat toga, prema ESLJP-u, podnositeljki predstavke je na osnovu ovog izmenjenog zakona omogućeno otkrivanje identiteta njene biološke majke, pod uslovom da se dobije pristanak ove druge kako bi se osiguralo da su majčina potreba za zaštitom i legitimni zahtev podnositeljke predstavke međusobno usklađeni, na način da se uspostavi pravična ravnoteža i dovoljna srazmera između suprotstavljenih interesa.

112. Okolnosti u predmetu *Anayo protiv Nemačke* odnosile su se na odbijanje nemačkih sudova da dozvole podnosiocu predstavke, kao biološkom ocu, da se sastaje sa svojom biološkom decom blizancima, sa kojima nikada ranije nije živeo. Njegova biološka deca su živela sa majkom i njenim suprugom. ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede člana 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) EKLJP-a. ESLJP je našao da zadiranje nemačkih vlasti u pravo podnosioca predstavke, zagarantovano članom 8. EKLJP-a, nije bilo "neophodno u demokratskom društvu", odnosno da domaće vlasti nisu razmotrile pitanje da li bi odnos između podnosioca predstavke i njegove biološke dece bio u interesu dece.

113. Okolnosti predmeta Mikulić protiv Hrvatske tiču se vanbračno rođenog deteta koje je zajedno sa svojom majkom podnelo tužbu za utvrđenje očinstva. Podnositeljka predstavke se žalila da hrvatski zakon ne obavezuje muškarce protiv kojih su podignute tužbe za utvrđenje očinstva da poštuju naloge suda da se podvrgnu DNA testovima i da su je propusti domaćih sudova da odluče o njenom tužbenom zahtevu za utvrđenje očinstva ostavili u neizvesnosti u pogledu njenog ličnog identiteta. ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede člana 8. EKLJP-a. ESLJP je posebno primetio da prilikom odlučivanja o zahtevu za utvrđivanje očinstva, sudovi moraju uzeti u obzir osnovno načelo interesa deteta. U konkretnom slučaju, ESLJP je utvrdio da postojećim postupcima nije uspostavljena pravična ravnoteža između prava podnositeljke predstavke da se bez nepotrebnog odugovlačenja otkloni njena neizvesnost u pogledu njenog ličnog identiteta i prava njenog navodnog oca da se ne podvrgne DNA testovima. Prema tome, neefikasnost sudova je dovela podnositeljku predstavke u stanje produžene neizvesnosti u pogledu njenog ličnog identiteta.

114. Što se pak tiče predmeta *Phinikaridou protiv Kipra*, okolnosti ovog predmeta povezane su sa tim da je Vlada Kipra, 1991. godine, uvela propis koji je deci rođenoj van braka omogućavao da traže sudsko priznanje očinstva. Period zastarevanja za prijavu zahteva deteta je prema tom Zakonu iznosila tri godine od kada dete postane punoletno, ili, u slučaju dece koja su već postala punoletna, tri godine od dana stupanja na snagu Zakona. Podnositeljka predstavke, koja je na dan stupanja na snagu Zakona već bila punoletna, nije saznala identitet svog biološkog oca do decembra 1997. godine. U junu 1999. godine, podnela je zahtev porodičnom sudu za sudsko priznanje očinstva. Međutim, on je odbačen sa obrazloženjem da je period zastarelosti koji je primenljiv u njenom slučaju istekao 1. novembra 1994. godine, tri godine nakon što je Zakon stupio na snagu. ESLJP je smatrao da se mora utvrditi da li je država ispoštovala svoje pozitivne obaveze u postupanju po tužbi podnositeljke predstavke za sudsko priznanje očinstva. Dakle, pitanje je bilo da li je priroda roka i/ili način na koji je primenjen bio u skladu sa EKLJP i da li je uspostavljena pravična ravnoteža između suprotstavljenih prava i interesa. ESLJP je ocenivši da nije postojao jedinstven pristup u zakonodavstvu država ugovornica, utvrdio da je u konkretnom slučaju iz presude Vrhovnog suda Kipra bilo jasno da je opštem interesu i suprotstavljenim pravima i interesima pretpostavljenog oca i njegove porodice data veća težina nego pravu podnositeljke predstavke da sazna svoje poreklo. U nastavku, ESLJP je ocenio da je primena striktnog roka za pokretanje postupka za priznanje očinstva, bez obzira na okolnosti pojedinačnog slučaja, a posebno na saznanje deteta o činjenicama koje se tiču očinstva, narušila upravo suštinu prava podnositeljke predstavke na poštovanje njenog privatnog života. Shodno tome, ESLJP je utvrdio povredu člana 8. EKLJP-a.

115. Na osnovu sažetaka gore navedenih predmeta, Sud primećuje da se okolnosti ovih predmeta odnose uglavnom na pravo dece da znaju svoje biološke roditelje, sa izuzetkom predmeta *Anayo protiv Nemačke*, koji se odnosio na pravo oca da ima kontakte sa svojom biološkom decom, koja su živela sa svojom majkom i njenim suprugom. U ovim predmetima, ESLJP je primenio relevantne testove u smislu da li obaveze države predstavljaju pozitivnu obavezu za date države da preduzmu mere ili negativnu obavezu, odnosno da li je odbijanje zahteva podnosilaca predstavljalo mešanje u njihovo pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života zagarantovano članom 8. EKLJP-a.

116. Sud naglašava činjenicu da se slučaj podnositeljke zahteva razlikuje od gore navedenih predmeta ESLJP-a i da se isti teško mogu primeniti u okolnostima konkretnog slučaja. To stoga što se poslednje pomenuti uglavnom odnose na prava biološke dece, u svojstvu podnosilaca zahteva pred sudovima datih država i pred ESLJP-om, da saznaju svoje poreklo. Konkretnije, slučaj podnositeljke zahteva je povezan sa njenim zahtevom, u svojstvu biološke majke, da se javni organi obavežu da obaveste njeno biološko dete koje je već punoletno o tome da je usvojeno, kako bi imala priliku da se upozna sa njim ako bi i ono izrazilo interesovanje za to.

117. Kao što je prethodno navedeno, nakon ocene primenljivosti člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud ponavlja da mora da

utvrdi da li se zahtev i navodi podnositeljke zahteva moraju razmatrati sa stanovišta negativnih ili pozitivnih obaveza države. Iako, kao što je istakao i sam ESLJP, razlika između ove dve kategorije nije uvek jasna, u načelu se prva kategorija odnosi na obavezu države da se ne "meša" u osnovna prava i slobode, dok se druga kategorija odnosi na obavezu države da preduzme mere kojima bi se osiguralo garantovanje prava dotičnog podnosioca na privatan život. U smislu ovog poslednjeg, Sud, pozivajući se na i kriterijume utvrđene sudskom praksom ESLJP-a u pogledu pozitivnih obaveza koje države moraju da preduzmu radi delotvornog uživanja prava podnosilaca na privatan život, u smislu člana 8. EKLJP-a, smatra da se mora oceniti u smislu pravične ravnoteže koja se mora ostvariti između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice u celini (vidi predmete ESLJP-a *Evans protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, gore citiran, stav 75; *Gaskin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, gore citiran, stav 40; i *Odievre protiv Francuske*, gore citiran, stav 40).

(i) Da li slučaj sadrži mešanje ili pozitivnu obavezu

118. S tim u vezi, ESLJP je u svojoj sudskoj praksi, a posebno u gore navedenom predmetu *I.S. protiv Nemačke,* utvrdio da *"član 8., iako je njegova osnovna svrha da zaštiti pojedince od proizvoljnog mešanja od strane javnih vlasti, nije tu kako bi prisilio državu da se suzdrži od takvog mešanja; osim ove negativne obaveze, mogu postojati i pozitivne obaveze inherentne delotvornom poštovanju privatnog ili porodičnog života [...]"* (stav 70. presude). U nastavku, ESLJP je u ovom predmetu ocenio da postoje elementi koji sugerišu da se odluka sudova Nemačke može razmatrati u svetlu pozitivnih obaveza. I u ovom predmetu, ESLJP je naglasio da granice između pozitivnih i negativnih obaveza države nije lako precizno definisati, ali je smatrao da su primenljiva načela ipak slična (stav 70. presude). ESLJP je u ovom predmetu, pozivajući se i na svoju sudsku praksu, naglasio da je *"Pri utvrđivanju da li postoji takva obaveza, potrebno uzeti u obzir pravičnu ravnotežu koju treba uspostaviti između opšteg interesa i interesa pojedinca"; a u oba konteksta država uživa određenu slobodu procene (margin of appreciation)"* (vidi stav 70. presude u predmetu *I.S. protiv Nemačke* i pozivanja koja su tu korišćena na predmete *Mikulić protiv Hrvatske*, gore citiran, stav 58; *Evans protiv Ujedinjenog Kraljevstva [VV]*, presuda od 10. aprila 2007. godine, stav 75, *S.H. i drugi protiv Austrije* [VV], presuda od 3. novembra 2011. godine, stav 88).

119. Međutim, uzimajući u obzir (i) specifičan zahtev podnositeljke zahteva; (ii) relevantno zakonodavstvo na snazi koje se odnosi na ovo pitanje, a posebno prava usvojiteljske porodice i usvojenika; (iii) razmatranje zahteva podnositeljke od strane državnih organa, a posebno ono Centra za socijalni rad u svojstvu nadležnog organa kojem su dodeljene odgovornosti i obaveze utvrđene relevantnim zakonom i podzakonskim aktima; (iv) utvrđenje redovnih sudova da nadležni organi nemaju zakonski osnov da obaveste njeno biološko dete o tome da je usvojeno i da je pravo na upoznavanje bioloških roditelja rezervisano samo za usvojeno dete u trenutku sticanja punoletnosti, Sud ocenjuje da se u konkretnom slučaju zahtev podnositeljke zahteva mora razmotriti u smislu negativne obaveze, odnosno da li su se odluke redovnih sudova mešale u poštovanje privatnog prava podnositeljke zahteva, zagarantovanog članom 36. Ustava i članom 8. EKLJP-a.

120. S obzirom na navedeno, Sud će prilikom svoje ocene o tome da li odbijanje zahteva podnositeljke zahteva predstavlja mešanje u njeno pravo zagarantovano članom 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a, primeniti član 55. Ustava u vezi sa stavom 2. člana 8. EKLJP-a.

121. U pogledu primene člana 55. [Ograničenje prava i osnovnih sloboda] Ustava u okolnostima konkretnog slučaja, Sud, u nastavku podseća da ovaj član utvrđuje da se osnovna prava i slobode zagarantovane Ustavom (i) "jedino mogu ograničiti zakonom" ; (ii) mešanje i ograničenje određenog prava ili slobode mora imati i težiti "legitimnom cilju" (iii) ljudska prava i slobode se mogu ograničiti "samo do onih mera koje su neizbežne", odnosno da li je ograničenje srazmerno; i (iv) ograničenja preduzeta po zakonu moraju biti takva da se smatraju neophodnim u "otvorenom i demokratskom društvu".

122. Inače, u četvrtom stavu člana 55. Ustava naglašava se činjenica da se prilikom ograničavanja osnovnih prava i sloboda, uspostavlja ustavna odgovornost za institucije javne vlasti, a posebno za sudove, da prilikom tumačenja i rešavanja u slučajevima pred njima, posvete pažnju suštini prava koje je ograničeno, značaju cilja ograničenja, prirodi i obimu ograničenja, odnosu između ograničenja i cilja koji se žali postići, kao i da razmotre mogućnost ostvarivanja tog cilja uz što blaže ograničavanje. Zaključno, u petom stavu člana 55. Ustava navedeno je da ograničavanje prava i sloboda zagarantovanih ovim Ustavom ne sme nikako osporiti suštinu zagarantovanog prava. Ono što je suština zagarantovanog prava zavisi od vrste prava ili slobode o kojoj je reč (vidi slučaj Suda KO54/20, podnosilac *Predsednik Republike Kosovo, ocena ustavnosti Odluke br. 01/15 Vlade Republike Kosovo*, presuda od 31. marta 2020. godine, stavovi 194-195).

123. U interpretativne svrhe ovih pojmova i koncepata, Sud podseća da je i ESLJP prilikom razmatranja predmeta pred sobom, kako bi utvrdio da li je u konkretnom predmetu bilo ograničenja ili povrede ljudskih prava i sloboda zagarantovanih EKLJP-om, primenjuje iste koncepte, odnosno da li je ograničenje ili mešanje (i) bilo "u skladu sa zakonom" ili "propisano zakonom"; (ii) "težilo legitimnom cilju; i (iii) "bilo neophodno u demokratskom društvu". U konkretnom slučaju, u vezi sa pravom na poštovanje privatnog života zagarantovanim članom 8. EKLJP-a, Sud podseća da stav 2. ovog člana utvrđuje istu obavezu, odnosno "*2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih*".

(ii) Ocena na osnovu člana 55. Ustava i stava 2. člana 8. EKLJP

124. Shodno tome, a na osnovu napred navedenog, Sud će u smislu člana 55. Ustava u vezi sa stavom 2. člana 8. EKLJP oceniti da li su osporene odluke redovnih sudova (i) bile u skladu sa zakonom; (ii) "težile legitimnom cilju"; i (iii) "bile neophodne u demokratskom društvu". Prilikom njihove ocene, Sud će se pozvati na sudsku praksu

ESLJP-a, u meri u kojoj je primenljiva na okolnosti konkretnog slučaja. Obzirom na navedeno, Sud će se u nastavku pozvati na analizu i razmatranje uslova utvrđenih stavom 2. člana 8. EKLJP-a, pozivajući se i na gore navedeni predmet ESLJP-a *I.S. protiv Nemačke*. U vezi sa poslednje navedenim, Sud podseća da činjenične okolnosti u ovom predmetu nisu identične sa činjeničnim okolnostima podnositeljke zahteva iz sledećih razloga: u predmetu *I.S. protiv Nemačke,* podnositeljka predstavke je tražila pristup informacijama i sastanak sa svojom usvojenom biološkom decom, koja su u to vreme bila maloletna. S druge strane, u slučaju podnositeljke zahteva, ona je podnela svoj zahtev Centru za socijalni rad, kojim je tražila da taj centar obavesti njeno biološko dete o tome da je usvojeno i kao rezultat toga, izražava svoje interesovanje da upozna svoje biološko dete. U vezi sa poslednje navedenim, zahtev podnositeljke zahteva se poziva i na jedan dodatni element, odnosno obavezu Porodičnog centra da obavesti njeno biološko dete o okolnostima usvojenja, tačnije o činjenici da je ono usvojeno, i za tu obavezu podnositeljka zahteva tvrdi da proističe iz stava 2. člana 194. Zakona o porodici. Međutim, Sud ocenjuje da se može pozvati na načela i utvrđenja ESLJP-a u pogledu ocene uslova utvrđenih u stavu 2. člana 8. EKLJP-a, u meri u kojoj su primenljivi na okolnosti konkretnog slučaja.

(a) U skladu sa zakonom

125. ESLJP je u više navrata potvrdio da svako mešanje javne vlasti u pravo pojedinca na poštovanje privatnog života i prepisku mora biti u skladu sa zakonom (vidi predmet ESLJP-a *Klaus Muller protiv Nemačke,* presuda od 19. novembra 2020. godine, stavovi 48-51). U nastavku, ESLJP je takođe podvukao da se izraz "u skladu sa zakonom" odnosi i na kvalitet zakona koji mora biti u skladu sa vladavinom prava (vidi predmet *Halford protiv Ujedinjenog Kraljevstva,* presuda od 25. juna 1997. godine, stav 49).

126. Sud primećuje da ni član 194. Zakona o porodici, niti članovi 17. i 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a ne daju pravo podnositeljki zahteva da ima pristup informacijama o svom biološkom detetu. Prema ovim odredbama, pravo na pristup informacijama je rezervisano samo za usvojeno dete, koje, ako izrazi želju da upozna svoje biološke roditelje, može to tražiti nakon što postane punoletno. Obzirom na navedeno, Sud, onoliko koliko je upoznat iz spisa predmeta, podseća da biološko dete podnositeljke zahteva koje je dato na usvajanje nije iskoristilo ovo zakonom utvrđeno pravo. S tim u vezi, Sud takođe podseća da je u trenutku kada je podnositeljka zahteva podnela zahtev Centru za socijalni rad, njeno biološko dete bilo punoletno.

127. Sud, dalje, primećuje da je prema primenljivim zakonskim odredbama koje su na snazi, prestanak zakonskog prava podnositeljke zahteva kao roditelja, posledica davanja njene saglasnosti za usvajanje. Takođe, i ESLJP je ocenio da su davanjem njene saglasnosti za usvajanje prestala i njena prava da kontaktira sa svojim detetom. Sud podseća da na osnovu spisa predmeta ne proizilazi da je pitanje davanja saglasnosti podnositeljke zahteva osporavano u postupcima pred redovnim

sudovima, uključujući i sprovedeni sudski postupak koji je predmet razmatranja ovog zahteva (vidi s tim u vezi ocenu ESLJP-a u stavovima 72 i 73 presude u gore navedenom predmetu *I.S. protiv Nemačke*).

128. Međutim, Sud, pozivajući se na zahtev podnositeljke zahteva, odnosno na prvi element tog zahteva, kojim je podnositeljka zahteva tražila od Centra za socijalni rad da obavesti njeno biološko dete, primećuje da ona ovaj zahtev potkrepljuje tumačeći da ova obaveza proističe iz stava 2. člana 194. Zakona o porodici. U tom smislu, Sud se poziva na stav 2. člana 194. Zakona o porodici, koji utvrđuje: *"Sticanjem punoletstva, usvojenik dobija pravo na uvid u sve informacije koje se odnose na njegovo usvojenje i na njegov zahtev moraju da mu budu date lične informacije o njegovim biološkim roditeljima"*. Ovo pravo usvojenika utvrđeno je i u stavu 2. člana 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a.

129. Na osnovu gore navedenih odredbi Zakona o porodici i Administrativnog uputstva MRSZ-a, kao i drugih odredbi istog zakona i uputstva, Sud primećuje da takva obaveza za Centar za socijalni rad ili MRSZ-a da se biološko dete obavesti o tome da je usvojeno nije utvrđena nijednom odredbom ova dva gore navedena akta. Zbog toga, Sud se poziva na stav 3. člana 17. [Posle zasnivanja usvojenja] Administrativnog uputstva MRSZ-a, koje utvrđuje: *"Nadležni CSR za dete, dužan je da očuvaju poverljivost i privatnost deteta tokom čitavog procesa donošenja i usvojenja nakon usvojenja, i ni pod kojim okolnostima ne treba nikom pružiti dokumentaciju ili informacije iz datoteke deteta, izuzetno kompetentnih službenicima CSR, DSPP MRSZ kao i u Sudu"*. Kada je u pitanju ova odredba, Sud stavlja naglasak na formulaciju *"Nadležni CSR za dete, dužan je da očuvaju poverljivost i privatnost deteta tokom čitavog procesa donošenja i usvojenja nakon usvojenja"*.

130. Stoga, na osnovu napred navedenog, a uzimajući u obzir i činjenicu da zahtev podnositeljke zahteva ne sadrži izričito zahtev da ona ima direktan pristup podacima o postupku usvojenja i usvojiteljskoj porodici, Sud utvrđuje da su (i) odbijanje sudova da usvoje zahtev podnositeljke zahteva; i (ii) obrazloženja koja su dali redovni sudovi u vezi sa odbijanjem njenog zahteva, zasnovani na zakonu.

(b) Legitimni cilj

131. Stav 2. člana 8. nabraja legitimne ciljeve koji opravdavaju ograničenje prava zaštićenih članom 8. EKLJP-a: *"u interesu javne bezbednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih"*. ESLJP je, međutim, ocenio da je ova procena na lokalnim vlastima da potkrepe da je mešanje imalo legitiman cilj (vidi predmet ESLJP-a *Mozer protiv Republike Moldavije i Rusije* [VV], presuda od 23. februara 2016. godine, stav 194).

132. Sud se na početku poziva na sudsku praksu ESLJP, a posebno na gore navedeni predmet *I.S. protiv Nemačke* u kojem je naglašeno da *"zakonske odredbe [Nemačke] koje se odnose na usvajanje dece ne utvrđuju pravo bioloških roditelja da imaju kontakt sa svojom decom datom na usvajanje, već imaju za cilj zaštitu*

prava deteta na privatni i porodični život". ESLJP je u nastavku naglasio da relevantne zakonske odredbe Nemačke imaju za cilj zaštitu prava dece da stasavaju u svojoj usvojiteljskoj porodici (vidi stav 76. presude). Prema ESLJP-u, relevantna zakonska odredba Nemačke je u skladu i sa članom 22. Konvencije Saveta Evrope o usvajanju. U kontekstu poslednje navedenog, *"težeći ovom cilju, nemačke zakonske odredbe su bile u skladu sa članom 20. Evropske konvencije o usvajanju iz 1967. godine, isto kao što su bile u skladu i sa članom 22. revidirane Konvencije iz 2008. godine"*, podsećajući na činjenicu da Nemačka nije bila potpisnik i ratifikator poslednje navedene. Obzirom na navedeno, ESLJP je, pozivajući se na gore navedene odredbe ove dve konvencije, naglasio da je njihov cilj, prema pripremnim izveštajima o ovim konvencijama, izbegavanje poteškoća koje mogu nastati usled saznanja bioloških roditelja o identitetu usvojitelja. ESLJP je takođe naveo da: *"u ovom kontekstu primećuje da novija Konvencija [iz 2008. godine] dozvoljava manje striktna pravila u pogledu usvajanja, međutim ista ne favorizuje takav pristup*".

133. Slično i u konkretnom slučaju, odnosno na osnovu sadržaja relevantnih zakonskih odredbi koje su na snazi u Republici Kosovo, odnosno člana 194. Zakona o porodici i članova 17. i 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a, Sud takođe primećuje da cilj i nameru zakonodavca u ovom slučaju predstavlja čuvanje poverljivosti podataka, čiji je cilj zaštita prava deteta i njegovog usvojitelja na porodični život, a posebno na nesmetani razvoj njihovog porodičnog odnosa. Takvo pravo, odnosno pravo na saznanje ili pristup informacijama o biološkim roditeljima, zakonodavac daje samo biološkom detetu, koje na osnovu svog izbora i nakon sticanja punoletstva može da traži podatke o svojim biološkim roditeljima.

134. Takođe, i u uporednom kontekstu, odnosno zakonodavstva drugih država koje se odnosi na usvajanje, a posebno propisa koji se odnose na prava bioloških roditelja, usvojiteljskih porodica i usvojenika, Sud primećuje da je pristup informacijama rezervisan samo za usvojeno dete, koje želi da otkrije poreklo ili identitet bioloških roditelja (vidi, u ovom kontekstu, relevantne odredbe odgovarajućih zakona Belgije, Nemačke, Hrvatske, Crne Gore, Albanije i Srbije, navedene u odeljku pod naslovom *"Relevantne zakonske odredbe drugih zemalja"* ove presude).

135. Sud, vraćajući se na zahtev podnositeljke zahteva, primećuje da je tumačenje od strane redovnih sudova, uključujući i Vrhovni sud, bilo u saglasnosti sa voljom zakonodavca.

136. Sud se u ovom slučaju poziva na obrazloženje Osnovnog suda koje je dato pozivajući se na član 194. Zakona o porodici, stav 3. člana 17. i stavove 1. i 2. člana 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a, član 8. EKLJP-a, član 7. Konvencije o pravima deteta i član 22. Evropske konvencije o usvajanju dece, u kojem je naveo da *"[...] podaci usvojenika treba da se čuvaju tokom celog i nakon postupka usvojenja i CSR [Centar za socijalni rad] je bio obavezan da iste otkrije samo u slučaju predviđenom zakonom, i u slučaju da je aplikant/podnosilac zahteva sam punoletni usvojenik, a što znači da pravo na pristup u njih, koje nije mogao niko da mu osporava, je punoletni usvojenik."*

137. Drugo, Sud se takođe poziva i na dato obrazloženje Apelacionog suda, koji je svojom presudom potvrdio stav koji je izneo Osnovni sud, te utvrdio sledeće: [...] *podaci o usvajanju i njegove okolnosti ne treba da se otkriju ili da se istražuju bez saglasnosti usvojitelja ili deteta osim ako ovo ne zahtevaju posebni razlozi u javnom interesu. U konkretnom slučaju nemamo posebnih okolnosti javnog interesa i [...] takav zahtev je prihvatljiv samo od usvojenika ali ne i od njegovih bioloških roditelja"*. Apelacioni sud je povodom navoda podnositeljke zahteva o pogrešnom tumačenju člana 194. Zakona o porodici, obrazložio da prema ovoj odredbi, pravo na podnošenje zahteva za upoznavanje sa biološkim roditeljima ima samo usvojenik koji je punoletan.

138. I treće, Sud se poziva i na obrazloženje Vrhovnog suda, koji je prilikom ispitivanja navoda koje je podnositeljka zahteva iznela u svom zahtevu za vanredno preispitivanje presude Apelacionog suda, utvrdio: *"[...] stav ovog Suda je da podaci i okolnosti usvajanja ne treba da se otkriju ili da se istražuju bez saglasnosti usvojitelja i deteta, osim ako se ovo zahteva iz posebnih razloga i za javni interes. U konkretnom slučaju ne postoji interes javne koristi i takav zahtev se prihvata samo ako se podnosi od samog usvojenika a ne i od njegovih bioloških roditelja"*. U kontekstu ovog obrazloženja Vrhovnog suda, Sud primećuje da je isti u svom obrazloženju posebno stavio naglasak na i) stavove 1. i 2. člana 194. Zakona o porodici; (ii) na stavove 1. i 2. člana 17. i stavove 1. i 2. člana 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a, obrazlažući da je Centar za socijalni rad dužan da čuva poverljivost i privatnost deteta tokom čitavog procesa usvajanja i nakon njega.

139. U svetlu napred navedenog, Sud primećuje da su redovni sudovi, a posebno Vrhovni sud, težili legitimnom cilju zaštite prava i sloboda trećih lica, a posebno prava usvojenog deteta i njegove usvojiteljske porodice.

(c) Neophodno u demokratskom društvu

140. Sud na početku naglašava da je ESLJP svojom sudskom praksom precizirao da pojam "neophodno u demokratskom društvu" u smislu člana 8. EKLJP *"znači da zaključak [u odnosu na ovaj kriterijum] mora odgovarati "prevladavajućoj društvenoj potrebi" (pressing social need) i, posebno, mora biti srazmerno legitimnom cilju kojem se teži"*. Prema ESLJP-u, pri utvrđivanju da li je mešanje bilo "neophodno", on razmatra slobodu procene (*margin of appreciation*) koju imaju državne vlasti, ali je dužnost državne vlasti da dokaže postojanje prevladavajuće društvene potrebe koja opravdava mešanje i ograničavanje tog prava (vidi predmet ESLJP-a *Piechowicz protiv Poljske*, presuda od 17. aprila 2012. godine, stav 212).

141. Pitanje koje treba razmotriti u nastavku je to da li su odluke redovnih sudova u vezi sa odbijanjem podnositeljke zahteva bile neophodne da bi se ostvario gore navedeni cilj zakona i omogućile uspostavljanje pravične ravnoteže između prava usvojenog deteta, usvojiteljske porodice i privatnog prava podnositeljke zahteva kao biološke majke (vidi, slično tome, stav 79 presude u predmetu *I.S. protiv Nemačke*).

142. Sud, primenjujući ovaj kriterijum na okolnosti podnositeljke zahteva, ocenjuje da su postupci pred redovnim sudovima povodom zahteva podnositeljke zahteva pokrenutog pred Centrom za socijalni rad, bili su u celini pravični.

143. Sud ponavlja da su zakonska prava podnositeljke zahteva u vezi sa njenim biološkim detetom prestala kao rezultat date saglasnosti za usvojenje i da je istu dala potpuno svesna pravnih i faktičkih posledica.

144. U nastavku, Sud ocenjuje da su odluke redovnih sudova da se prednost da poverljivosti njenog biološkog deteta, koje je sada već punoletno, i usvojiteljske porodice, bile srazmerne. Pored toga, Sud nalazi da su redovni sudovi u svojim utvrđenjima pravilno primenili zakon, kada su utvrdili da takva obaveza da se dete obavesti o tome da je usvojeno nije predviđena važećim zakonodavstvom.

145. Shodno tome, Sud ocenjuje da su odluke redovnih sudova, kojima je odbijen specifičan zahtev podnositeljke zahteva bile neophodne iz razloga što su (i) predviđene zakonom; (ii) težile legitimnom cilju i (iii) takođe, težile pravičnoj ravnoteži između interesa usvojenog deteta koje je već punoletno i poštovanja njegovog prava na poštovanje privatnog i porodičnog života u njegovoj usvojiteljskoj porodici. Stoga, Sud ocenjuje da su utvrđenja redovnih sudova, uključujući i Vrhovni sud, bila srazmerna.

146. Na osnovu napred navedenog objašnjenja, Sud utvrđuje da presuda [ARJ-UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine u vezi sa presudom [AA. br. 178/2019] Apelacionog suda od 15. maja 2020. godine i presudom [A. br. 651/16] Osnovnog suda od 25. januara 2019. godine, nije zahvaćena povredama prava podnositeljke zahteva na poštovanje njenog privatnog života, zagarantovanog članom 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a.

147. U smislu predmetne stvari zahteva, Sud primećuje i objašnjava da je zahtev podnositeljke zahteva u vezi sa njenim navodom o povredi člana 8. EKLJP ispitan i razmotren u smislu njenog zahteva podnetog javnim organima i redovnim sudovima, i da predmet razmatranja ovog zahteva ne predstavljaju razmatranje i detaljno objašnjenje prava usvojenog deteta da traži informacije u vezi sa biološkim roditeljima, koje su utvrđene važećim zakonom, međunarodnim konvencijama i sudskom praksom ESLJP-a.

II. Povodom navoda o povredi člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a

148. Nakon gore navedenih utvrđenja, Sud će u nastavku takođe razmotriti i navode podnositeljke zahteva u vezi sa povredom njenog prava na pravično i nepristrasno suđenje, zagarantovanog članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, u smislu njenog specifičnog navoda o nepostojanju obrazložene sudske odluke. U tu svrhu, Sud će razraditi opšta načela koja proističu iz sudske prakse Suda i ESLJP-a u

pogledu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a i primeniće iste na okolnosti konkretnog slučaja.

A. Opšta načela

149. Što se tiče prava na obrazloženu sudsku odluku koje je zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, Sud pre svega naglašava da on sada već ima konsolidovanu sudsku praksu. Ova praksa je izgrađena na osnovu sudske prakse ESLJP-a (uključujući, ali ne ograničavajući se na predmete *Hadjianastassiou protiv Grčke*, presuda od 16. decembra 1992. godine; *Van de Hurk protiv Holandije*, presuda od 19. aprila 1994. godine; *Hiro Balani protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine; *Higgins i drugi protiv Francuske*, presuda od 19. februara 1998. godine; *Garcia Ruiz protiv Španije*, presuda od 21. januara 1999. godine; *Hirvisaari protiv Finske*, presuda od 27. septembra 2001. godine; *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine; *Buzescu protiv Rumunije*, presuda od 24. maja 2005. godine; i *Tatishvili protiv Rusije*, presuda od 22. februara 2007. godine. Pored toga, osnovna načela koja se odnose na pravo na obrazloženu sudsku odluku su razrađena i u slučajevima ovog Suda, uključujući, ali ne ograničavajući se na slučajeve KI22/16, podnosilac *Naser Husaj*, presuda od 9. juna 2017. godine; KI97/16, podnosilac *IKK Classic*, presuda od 9. januara 2018. godine; KI143/16, podnosilac *Muharrem Blaku i drugi*, rešenje o neprihvatljivosti od 13. juna 2018. godine; KI87/18, podnosilac zahteva *IF Skadiforsikring*, presuda od 27. februara 2019. godine, KI24/17, podnosilac *Bedri Salihu*, presuda od 27. maja 2019. godine, KI35/18, podnosilac *Bayerische Versicherungsverbrand*, presuda od 11. decembra 2019. godine; kao i slučaj Suda KI230/19, podnosilac *Albert Rakipi*, presuda od 9. decembra 2020. godine, stav 135).

150. U principu, Sud naglašava da garancije sadržane u članu 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, obuhvataju i obavezu sudova da navedu dovoljna obrazloženja za svoje odluke (vidi, slučaj Suda KI230/19, podnosilac *Albert Rakipi*, gore citiran, stav 139).

151. Sud takođe naglašava da zasnovano na njegovoj sudskoj praksi prilikom ocene principa koji se odnosi na pravilno sprovođenje pravde, odluke sudova moraju sadržavati obrazloženje na kojem se zasnivaju. Obim u kojem se primenjuje ova obaveza navođenja razloga može varirati u zavisnosti od prirode odluke i mora se odrediti u svetlu okolnosti konkretnog slučaja. Suštinski argumenti podnosilaca zahteva su ti na koje se mora odgovoriti, a navedeni razlozi moraju biti zasnovani na važećem zakonu (vidi, slično tome, predmete ESLJP-a *Garcia Ruiz protiv Španije*, predstavka br. 30544/96, presuda od 21. januara 1999. godine, stav 29; *Hiro Balani protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, stav 27; i *Higgins i drugi protiv Francuske*, stav 42, vidi, takođe, slučaj Suda KI97/16, podnosilac *IKK Classic*, gore citiran, stav 48; i slučaj KI87/18, *IF Skadeforsikring*, gore citiran, stav 48). Iako ne traži da se detaljno odgovori na svaki prigovor koji predoči podnosilac zahteva, ta obaveza ipak podrazumeva da stranke u sudskom postupku mogu očekivati konkretan i izričit odgovor na one svoje navode koji su odlučujući za ishod sprovedenog postupka (vidi predmet *Moreira Ferreira protiv Portugalije*, presuda od 5. jula 2011. godine, stav 84 i sve reference koje su upotrebljene u tom predmetu;

kao i slučaj Suda KI230/19, podnosilac *Albert Rakipi*, presuda od 9. decembra 2020. godine, stav 137).

152. Pored toga, ESLJP takođe koristi i koncept "*dovoljnosti obrazloženja*" i u slučajevima kada bi moglo biti poželjno opširnije i detaljnije obrazloženje (vidi, predmet *Merabishvili protiv Gruzije*, presuda Velikog veća od 28. novembra 2017. godine, stav 227). Iako okolnosti konkretnog slučaja nisu iste kao one u navedenom predmetu ESLJP-a, koncept "*dovoljnosti obrazloženja*" kroz ovaj predmet Velikog veća ESLJP-a podrazumeva da obrazloženje odgovarajućih odluka redovnih sudova, u određenim okolnostima, iako je nepoželjno, može biti dovoljno. U ovom smislu, u svojoj gore navedenoj presudi, ESLJP je naveo sledeće: "*Iako bi detaljnije obrazloženje bilo poželjno, Sud* [ESLJP] *je uveren da je ovo* [obrazloženje] *bilo dovoljno u ovim okolnostima*" (vidi, takođe, slučaj br. KI48/18, podnosioci *Arban Abrashi i Lidhja Demokratike e Kosovës*, presuda od 4. februara 2019. godine, stav 186).

B. Primena ovih načela na okolnosti konkretnog slučaja

153. Sud na početku ukratko podseća da je u svom zahtevu za vanredno preispitivanje sudske odluke koji je podnela Vrhovnom sudu, podnositeljka zahteva: (i) povodom svog navoda o pogrešnoj primeni materijalnog prava, istakla da je "*obaveza organa starateljstva da pored saveta, obavesti i uputi roditelje usvojitelje kao i decu te starosne dobi, čim dete navrši 18 godina, da ono stiče zakonsko pravo da vidi podatke o usvojenju, uključujući i lične podatke bioloških roditelja*". Prema njenim rečima, "*[...] zatim je isključivo pravo usvojenog da li želi da upozna i kontaktira svoje biološke roditelje*", i (ii) takođe precizirala da je presuda Apelacionog suda zahvaćena nedostatkom obrazloženja sudske odluke, i (iii) da nije tražila da ona lično ima pristup dokumentaciji o usvojenju njenog biološkog deteta, već da je tražila da se njeno biološko dete obavesti o činjenici njegovog usvojenja, kako bi ono imalo pravo da odluči o tome da li želi da upozna svoju biološku majku.

154. Takođe, u svom zahtevu pred Sudom, povodom svog navoda o neobrazloženosti sudske odluke, podnositeljka zahteva precizira da je njen zahtev koji je iznet pred sudskim instancama pogrešno shvaćen iz razloga što nije tražila da ona lično ima pristup dokumentaciji o usvojenju svog biološkog deteta, već da je tražila da se njeno biološko dete obavesti o činjenici njegovog usvojenja, kako bi imalo pravo da odluči o tome "*da li želi da upozna svoju biološku majku ili ne*". U nastavku, podnositeljka zahteva precizira da ovaj osnovni zahtev iznet u njenoj tužbi pred Osnovnim sudom nije ispitan od strane redovnih sudova. U kontekstu ovog navoda, podnositeljka zahteva takođe naglašava da redovni sudovi nikada nisu naveli razloge zbog kojih odredbe Zakona o socijalnim i porodičnim uslugama nisu primenljive.

155. U kontekstu poslednje navedenog, Sud podseća na zahtev podnositeljke zahteva koji je podnela Centru za socijalni rad, a kojim je tražila da se njeno punoletno biološko dete, koje je dala na usvajanje 1989. godine, obavesti (i) u vezi sa postojanjem njegove biološke majke, i (ii) njenom interesovanju da ga upozna. Sud, takođe, podseća da je podnositeljka zahteva zasnovala ovaj zahtev na članu 194. stavu 2.

Zakona Kosova o porodici, članu 8. EKLJP i članu 22. Evropske konvencije o usvajanju dece.

156. U odgovoru na zahtev podnositeljke zahteva, Komisija za žalbe MRSZ-a je pozivajući se na gore navedene odredbe Zakona o porodici, odnosno na njegov član 194, i članove 17. i 18. Admistrativnog uputstva, obrazložila da *"nema nikakve zakonske podrške i nijednu zakonsku obavezu da informiše usvojeno dete o biološkoj porodici ... dok biološko dete ne podnese pismeni zahtev za upoznavanje biološkog/ih roditelja. Isključivo pravo na traženje biološkog/ih roditelja je detetovo"*.

157. U nastavku, Sud podseća da je kao rezultat tužbenog zahteva podnositeljke zahteva pred Osnovnim sudom, taj sud podržao gore navedeno utvrđenje Komisije MRSZ-a, tako što je protumačio član 194. Zakona o porodici i članove 17. i 18. Administrativnog uputstva MRSZ-a. Nakon toga, i Apelacioni sud je takođe utvrdio da *"podaci o usvajanju i njegove okolnosti ne treba da se otkriju ili da se istražuju bez saglasnosti usvojitelja ili deteta osim ako ovo ne zahtevaju posebni razlozi u javnom interesu. U tom kontekstu, Apelacioni sud je utvrdio da u konkretnom slučaju nemamo posebnih okolnosti javnog interesa i [...] takav zahtev je prihvatljiv samo ako ga je podneo usvojenik, a ne i njegovi biološki roditelji"*.

158. Takođe, Vrhovni sud je prilikom ispitivanja navoda koje je podnositeljka zahteva istakla u svom zahtevu za vanredno preispitivanje presude Apelacionog suda, naglasio: *"Članom 194., stavovi 1. i 2. Zakona Kosova o porodici se propisuje da činjenice koje bi mogle da otkriju postojanje i okolnosti usvojenja ne smeju da budu otkrivene ni istraživane bez saglasnosti usvojioca i deteta, osim ukoliko to zahtevaju posebni razlozi interesa javnosti. Sticanjem punoletstva, usvojenik dobija pravo na uvid u sve informacije koje se odnose na njegovo usvojenje i na njegov zahtev moraju da mu budu date lične informacije o njegovim biološkim roditeljima. Članom 17., stavovi 1. i 2. Adminstrativnog uputstva br. 09/2014 za uređenje postupaka za usvajanje dece bez roditeljskog staranja određuje se da nadležni CRS za dete, dužan je u očuvanju poverljivosti i privatnosti deteta tokom čitavog procesa donošenja i usvojenja nakon usvojenja, i ni po kojim okolnostima ne treba nikom da pruži dokumentaciju ili informacije iz datoteke deteta, izuzetno kompetentnim službenicima CSR, DSPP (MRSZ) kao i Sudu. Član 18., stav 1. Administrativnog uputstva je predvideo da za zaštitu podataka i privatnost informacije prikupljenih tokom procesa usvojenja, odgovorni su Osnovni sud gde se zasnivalo usvojenje i Organ starateljstva nadležan za zaštitu deteta, dok se stavom 2. predviđa da u odrasloj dobi usvojenik ima pravo na pristup svim informacijama o njegovom usvajanju i na njegov zahtev će dobiti lične podatke o njegovim biološkim roditeljima"*.

159. Pozivajući se i na navode podnositeljke zahteva u zahtevu koji je podnela Vrhovnom sudu i u onom koji je podnela Sudu, Sud stavlja naglasak na sledeće obrazloženje Vrhovnog suda: *"Uzimajući u obzir gore navedene članove Zakona i Administrativnog uputstva i po mišljenju ovog Suda, tužena [podnositeljka zahteva], odnosno biološka majka usvojenog deteta nema zakonsku osnovu da obavesti usvojeno dete o njegovoj biološkoj majci sve dok usvojeno dete ne podnosi*

pismeni zahtev da bi upoznao njegove biološke roditelje, pošto ovo pravo pripada samo detetu. U stvari, stav ovog Suda je da podaci i okolnosti usvajanja ne treba da se otkriju ili da se istražuju bez saglasnosti usvojitelja i deteta, osim ako se ovo zahteva iz posebnih razloga i za javni interes. U konkretnom slučaju ne postoji interes javne koristi i takav zahtev se prihvata samo ako se podnosi od samog usvojenika a ne i od njegovih bioloških roditelja".

160. Sud, podsećajući na (i) specifičan navod podnositeljke zahteva da redovni sudovi nisu ispitali njen specifičan zahtev podnet Centru za socijalni rad i njen tužbeni zahtev Osnovnom sudu, odnosno da je ona njima izričito tražila da se od Centra za socijalni rad zahteva da se njeno punoletno biološko dete obavesti o njegovom usvajanju; i (ii) gore navedeno obrazloženje redovnih sudova, smatra da su oni odgovorili i ispitali njen zahtev, stavljajući naglasak na činjenicu da nijednim pravnim osnovom nije utvrđeno da je Centar za socijalni rad ili MRSZ dužan da obavesti njeno biološko dete o činjenici njegovog usvajanja.

161. U nastavku, a na osnovu napred navedenih obrazloženja koja su dali redovni sudovi, a posebno obrazloženja Vrhovnog suda, Sud podseća da se u slučajevima kada trećestepeni sud, kao što je to u slučaju podnositeljke zahteva Vrhovni sud, potvrdi odluke koje su doneli nižestepeni sudovi – njegova obaveza da obrazloži odluku razlikuje od slučajeva kada određeni sud preinači odluke nižestepenih sudova (vidi, slično tome, slučajeve Suda KI194/18, podnosioci *Kadri Muriqi i Zenun Muriqi*, rešenje o neprihvatljivosti od 5. februara 2020. godine, stav 106; i KI122/19, podnosilac *F.M.*, rešenje o neprihvatljivosti od 9. jula 2020. godine, stav 100). U konkretnom slučaju, Vrhovni sud nije preinačio odluku Apelacionog suda, niti odluku Osnovnog suda, kojima je odbijen zahtev podnositeljke zahteva podnet Centru za socijalni rad, već je samo potvrdio utvrđenje i njegovu zakonitost. S tim u vezi, Vrhovni sud je utvrdio da je presuda Apelacionog suda bila jasna i razumljiva i da ista sadrži dovoljno obrazloženje u vezi sa odlučnim činjenicama.

162. Sa svega napred navedenog, Sud ocenjuje da su podnositeljki zahteva u konkretnom slučaju date proceduralne mogućnosti da iznese svoje navode i da je, u suštini, dobila odgovor na svoje suštinske navode iznete u zahtevu za vanredno preispitivanje sudske odluke pred Vrhovnim sudom. Shodno tome, Sud smatra da osporena presuda ispunjava kriterijume i standard koji je utvrđen sudskom praksom samog Suda i ESLJP-a za obrazloženu sudsku odluku, kako je zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

163. Stoga, na osnovu napred navedenog, Sud utvrđuje da presuda [ARJ-UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine u saglasnosti sa članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

Zaključci

164. Sud je prilikom ocene ispunjenja uslova prihvatljivosti, povodom navoda podnositeljke zahteva koji se odnosi na član 7. Konvencije o pravima deteta, utvrdio da ova odredba nije primenljiva u njenom slučaju, i da je ovaj navod, kao takav, neprihvatljiv. Što se pak tiče navoda podnositeljke zahteva da je osporena presuda Vrhovnog suda doneta uz povredu člana 8. EKLJP-a i člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, Sud je utvrdio da je zahtev ispunio sve uslove prihvatljivosti utvrđene Ustavom, Zakonom i Poslovnikom, pa je shodno tome nastavio sa meritornim razmatranjem zahteva.

165. Nakon ocene merituma zahteva podnositeljke zahteva, Sud je utvrdio (i) da je presuda [ARJ. UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine u vezi sa presudom [AA. br. 178/2019] Apelacionog suda od 15. maja 2020. godine i presudom [A. br. 651/16] Osnovnog suda od 25. januara 2019. godine, u saglasnosti sa stavom 1. člana 36. Ustava u vezi sa članom 8. EKLJP-a i (ii) da je presuda [ARJ. UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine u saglasnosti sa članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

166. Prvo, da bi došao do gore navedenog utvrđenja, Sud je na početku objasnio da okolnosti konkretnog slučaja, odnosno odbijanje zahteva podnositeljke zahteva da se njeno punoletno biološko dete obavesti o njenom postojanju i njenom interesovanju da ga upozna, od strane javnih organa, obuhvataju pitanja koja su povezana sa pravom na privatni život, u smislu pojma privatnog života podnositeljke zahteva, zagarantovanog stavom 1. člana 8. EKLJP-a. Shodno tome, Sud je utvrdio da su član 36. stav 1. Ustava i član 8. stav 1. EKLJP-a primenljivi u slučaju podnositeljke zahteva. U tom kontekstu i prilikom razmatranja ovog slučaja, Sud je razradio opšta načela koja proizilaze iz sudske prakse ESLJP-a u vezi sa stavom 2. člana 8. EKLJP-a, da bi utvrdio da odluke javnih organa o odbijanju zahteva podnositeljke zahteva, predstavljaju mešanje u njeno pravo zagarantovano članom 36. stavom 1. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 8. EKLJP, a zatim je ista primenio na okolnosti konkretnog slučaja. U tom pogledu, i u smislu predmetne stvari zahteva, Sud je takođe objasnio da je zahtev podnositeljke zahteva ispitan i razmotren u smislu njenog zahteva podnetog javnim organima i redovnim sudovima i da predmet razmatranja ovog zahteva ne predstavljaju razmatranje i detaljno objašnjenje prava usvojenog deteta da traži informacije u vezi sa svojim biološkim roditeljima, koje su utvrđene važećim zakonima, međunarodnim konvencijama i sudskom praksom ESLJP-a.

167. Drugo, povodom navoda o povredi prava na pravično i nepristrasno suđenje, kao rezultat nepostojanja obrazložene sudske odluke, Sud je primenom opštih načela utvrđenih sudskom praksom Suda i ESLJP-a na okolnosti konkretnog slučaja utvrdio da osporena presuda Vrhovnog suda ispunjava kriterijume i standard za obrazloženu sudsku odluku, kako je zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

168. Shodno tome, i konačno, Sud je utvrdio da je presuda [ARJ. UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine u saglasnosti sa osnovnim pravima i slobodama podnositeljke zahteva zagarantovanim: (i) stavom 1. člana 36. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 8. EKLJP-a; i (ii) članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113.7 Ustava, članovima 20. i 47. Zakona i pravilom 59 (1) Poslovnika, na sednici održanoj dana 7. oktobra 2021. godine, jednoglasno:

ODLUČUJE

I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;

II. DA UTVRDI da je presuda [ARJ. UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine u saglasnosti sa članom 36. [Pravo na privatnost] Ustava u vezi sa članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) Evropske konvencije o ljudskim pravima;

III. DA UTVRDI da je presuda [ARJ. UZVP. br. 37/2020] Vrhovnog suda od 11. juna 2020. godine u saglasnosti sa članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima;

IV. DA DOSTAVI ovu presudu stranama i, u skladu sa članom 20.4 Zakona objavi istu u Službenom listu;

V. Ova presuda stupa na snagu odmah.

Sudija izvestilac **Predsednica Ustavnog suda**

Radomir Laban Gresa Caka-Nimani